ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Доклад

от проучване и анализ на провежданите политики

и нормативната уредба в България,

регламентиращи участието на младите хора в управлението

на общинско равнище

Изготвен от „Булдар Консултинг“ ЕООД

май 2023 г.

БУЛДАР
КОНСУЛТИНГ

www.eufunds.bg

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Настоящият Доклад е изготвен в изпълнение на проект **BG05SFOP001-2.025-0223**, с наименование "*Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво*", финансиран по процедура BG05SFOP001-2.025 „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“, по Приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, във връзка с *Обособена позиция №1 „Проучване и анализ на провежданите политики и нормативната уредба в България, регламентиращи участието на младите хора в управлението на общинско равнище - 1 бр. (по Дейност 1 на проекта)“*, съгласно Договор за услуга № BG05SFOP001-2.025-0223-C01/У01 от 20.12.2022 г. с Възложител – Бенефициента по проекта - Сдружение „Мъдрост и сила“ и Изпълнител – „Булдар Консултинг“ ЕООД.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Мъдрост и сила" и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Методология за събирането, проучването и анализирането на разнообразни източници на информация и документи 5

II. Анализ на нормативните възможности за гражданско участие 11

II.1. Гражданското участие в европейски нормативни и стратегически документи 11

II.2. Преглед на националното законодателство и стратегически документи - регламентация и препоръки за гражданско участие в процеса на структуриране, приемане и изпълнение на решения 16

II.3. Основни форми на гражданско участие 22

II.4. Инструменти за защита правата на гражданите 29

II.5. Местни измерения на гражданското участие 31

II.6. Специфика на младежкото участие 39

III. Община Банско – анализ на възможностите за гражданско участие и овластяване на младите хора 53

III.1. Преглед на нормативни документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора 56

III.2. Преглед на стратегически документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора 62

III.3. Публичност и прозрачност на политиките и действията на община Банско, ориентирани към улесняване на гражданското участие в процеса на разработване, прилагане и мониторинг на политики в това число и насочени към младежите 69

III.4. Анализ на проведените интервюта / анкети със служители на общинска администрация Банско 73

III.5. Основни изводи: 79

IV. Община Симитли – анализ на възможностите за гражданско участие и овластяване на младите хора 82

IV.1. Преглед на нормативни документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора 84

IV.2. Преглед на стратегически документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора 87

IV.3. Публичност и прозрачност на политиките и действията на община Симитли, ориентирани към улесняване на гражданското участие в процеса на разработване, прилагане и мониторинг на политики в това число и насочени към младежите 93

IV.4. Анализ на проведените интервюта / анкети със служители на общинска администрация Симитли..... 93

IV.5. Основни изводи: 99

V. SWOT анализ на резултатите от проучването и препоръки 101

VI. Обобщени изводи и препоръки..... 106

I. Методология за събирането, проучването и анализирането на разнообразни източници на информация и документи

В рамките на възложеното изпълнителят е разработил детайлна методология за събирането, проучването и анализирането на разнообразни източници на информация и документи, релевантни към провежданите политики и нормативната уредба в България, регламентиращи участието на младите хора в управлението на общинско равнище сред 2 общини, с население между 10000 и 15000 жители, предложени в офертата на изпълнителя и определени от Възложителя – общините Банско и Симитли.

Проучването е насочено към политиките на общини, с население между 10000 и 15000 жители, продиктувано от факта, че извън големите областни центрове, в по-малките общини активността на гражданското участие, в частност на прякото участието на младите хора в управлението, е тенденциозно по-слабо застъпено или на практика липсва.

Пилотните общини са определени като такива и с цел, на база анализ на политиките, да се търсят механизми за задържане на младите хора в по-малките населени места и повлияване върху един то най-тежките проблеми пред устойчивото развитие на регионите и страната - демографския срив, застаряването на населението и обезлюдяването на населените места, извън областните центрове.

За целите на настоящия доклад е извършен преглед на нормативни актове и стратегически документи на следните нива:

- Европейско;
- Национално;
- Местно, обхващащо пилотните общини Банско и Симитли;

В съответствие с избрания подход за събиране, проучване и анализиране на разнообразните източници на информация и документи, релевантни към провежданите политики и нормативната уредба в България, регламентиращи участието на младите хора в управлението на общинско равнище, изпълнителят е осъществил кабинетно проучване на нормативната уредба и действащи

стратегически документи, в които са формулирани политики, мерки и конкретни дейности, обхващащи двата аспекта на проучването:

- Нормативни възможности и политики за включване на гражданите в процеса на изготвяне на документи и вземане на решения;
- Нормативни възможности и политики за насърчаване участието на млади хора в процесите на разработване на нормативни и стратегически документи и мониторинга по тяхното прилагане.

В изпълнение на възложеното, екипът на изпълнителя се е придържал към принципите и методите на интердисциплинарния анализ. Целта на кабинетното проучване е да бъде формирана основа за последващия анализ. Чрез този метод изпълнителят структурира първоначалната ресурсна база от информация за извършване на последващите аналитични дейности.
Подходът на изпълнителя е базиран на разбирането за хоризонталния характер на младежките политики, заложено в Ревизирана Европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите, а именно: „Местните и регионални власти да подхождат с убеждението, че всички секторни политики трябва да включват младежко измерение и да предвиждат в процедурите по разработване и верифициране възможности и различни форми за гражданско участие, консултации и сътрудничество с младите хора и техните представители“.

Кабинетното проучване включва идентифициране на документи на европейско, национално и местно ниво, обхващащи различни сфери на обществения живот, в които са заложени мерки и подходи за активно гражданско включване, фокусирано към младите хора. Всички документи са изследвани и от гледна точка на целите на настоящата поръчка и са изведени основни акценти, пряко свързани с обекта на изследването. Обхванатите теоретични източници са както нормативни документи, така и стратегически документи на трите нива на изследване.

В анализа на действащи документи на местно равнище, регламентиращи участието на младите хора в управлението е извършен пълен преглед на действащи стратегически и нормативни документи във всяка от пилотните общини, свързани с регламентация на гражданското участие и младежкото включване.
В хода на изследването на източниците са идентифицирани, проучени и анализирани:

- действащи документи на местно равнище, регламентиращи участието на младите хора в управлението;

- прилагане на политики за активно включване на младите хора в процеса на разработване, прилагане и мониторинг на политики;
- готовност и нагласи на местната администрация за активно партньорство с младите хора в процеса на разработване, обсъждане и прилагане на политики, свързани с младите хора;
- реализираните партньорски дейности и практики за включване на млади хора в изпълнението на общинските политики;
- практика по осъществяване на мониторинг на общински политики от младежки организации или структури на гражданското общество (СГО);
- практиките, прилагани в съответната пилотна община за насърчаване на гражданското участие на младите хора в обществените политики.

Извършен и преглед в исторически план на документи на местно равнище, свързани с прилагането на изследваните политики и действия на общината и е изготвен анализ.
Аспект на изследването е спецификата на интегрирането на младежката активност в процесите на разработване, приемане, мониторинг и прилагане на политики.

В хода на изпълнението са анализирани компетенциите и правомощията на местните власти и тяхната роля, потенциал и възможности за прилагане на младежкото измерение в участието на гражданите в процесите на създаване и реализиране на политики.

Конкретните дейности на изпълнителя са свързани с подбор на документи, проучване и обработка, систематизиране и проектиране върху практиките и функциите на местната власт в България и в частност пилотните общини.

Вторият етап на проучването е свързан с емпирично изследване с метода на анкетното проучване, реализирано в пилотните общини Банско и Симитли. Методиката включва и провеждането на персонални стандартизирани интервюта.

Интервютата са проведени съгласно предварително изготвения от изпълнителя въпросник /анкетна карта/. Целта на системата от въпроси е да осигури унифициран системен подход в провеждането на интервютата.

Разработеният въпросник /анкетна карта/ е структуриран в следните раздели:

- административна информация, свързана със структурирането на управлението на дейности свързани с младите хора;

- основни стратегически и нормативни документи, действащи на територията на общината;
- годишен бюджет и финансиращи програми на общинско ниво;
- инфраструктура на младежките дейност, в това число и териториално разпределение;
- сътрудничество с младежки организации и други институции;
- проактивни действия на общината за интегриране на младите хора в процесите на управление, в това число разработване, прилагане и мониторинг на политики.

Преди започване на провеждането на същинското проучване, от членовете на екипа за управление на проекта е извършена подготовка и комуникации, за да се определят една или няколко от предложените в офертата на изпълнителя пилотни общини (община Банско и/или община Симитли), на чиято територия да бъдат извършени част от проектните дейности, включително и провеждане на проучване по ОП №1 на Договора за услуга.

В тази връзка изпълнителят е подпомогнал възложителя при подготовка на кореспонденция, като на 28. 02. 2023 г. му е предоставил писма, които да бъдат изпратени до ръководствата на двете пилотни общини Банско и Симитли, както и списък с електронните адреси за осъществяване на кореспонденция със служители от двете общински администрации.

С изпратеното официално писмо възложителят е представил целите и задачите на предстоящото изследване и по официален ред в писмена форма е изискал съгласие за участие. Избраният подход е съобразен с действащите административни процедури и принципите на субординация.
С писмата, кметовете на пилотните общини са информирани подробно за предстоящите дейности в рамките на изпълнението на проект BG05SFOP001-2.025-0223, с наименование "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво", финансиран по процедура BG05SFOP001-2.025 „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“, по Приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Представен е коректно пълният обхват дейности, които се предвижда да бъдат извършени на територията на общината – както тези, които изискват участие на експерти от общинската администрация, така и последващи дейности, в

изпълнение на ОП2, за които ще бъдат ангажирани младежи от съответната община.

Възложителят коректно е информирал за планираните дейности и целите, за които ще бъде използвана набраната информация. В писмото коректно са посочени аспектите на проучването, заложени във въпросниците за интервюта с експерти от общинската администрация.

Изрично е посочено, че всички срещи и интервюта с определените представители на общината ще бъдат провеждани след предварителна уговорка, в удобно за тях време и предимно дистанционно по електронен път, за да не бъде повлияно върху изпълнението на преките им служебни задължения.

Пилотните общини са информирани, че всички изготвени проучвания и анализи ще бъдат представени в рамките на планирани по проекта публични събития, на които възможност за участие ще бъде предоставена и на представители на съответната община. С цел ефективно прилагане на резултатите от извършените анализи и направените препоръки, общините са информирани, че ще имат възможност да разполага с публично представените резултати от изпълнението, за да бъдат вътрешно анализирани и приложени в практиката на местната администрация.

В отговор са получени писма от всяка от пилотните общини за изразяване на съгласие за включване като пилотна община за провеждането на проучване, в рамките на проекта.

Администрациите на двете пилотни общини са посочили лица за контакт.

Проведени и документирани са 5 интервюта с представители на двете пилотни общини, на база предварително изготвения от изпълнителя въпросник.

Допълнително, освен чрез интервютата, писмено са анкетирани 2-ма експерти от пилотните общини, като от тях са предоставени 2 бр. попълнени въпросници /анкетна карта/.

Получената информация и данни в рамките на проведените интервюта и на база попълнените въпросници от експерти от пилотните общини, е систематизирана и анализирана, като в процеса на анализ е извършена и съпоставка с действащите документи на местно ниво.

На база получената допълнителна информация в рамките на интервютата е извършено и проучване на публично достъпна информация и публикации в медиите за младежки активности, реализирани на територията на съответната община.

Извършен е тематичен анализ на получените резултати по изготвените структурирани въпросници.

Всички данни, получени в хода на изследването, са подложени на експертна оценка. Методът е използван за обобщаване и анализ на събраната информация. Фокусът на експертната оценка е формулирането на изводи и препоръки оценка за ефективността на националните и местни политики, отнасящи се до младежкото участие в управлението и анализ на провежданите политики и нормативна уредба в България, на национално и местно ниво, регламентиращи участието на младите хора в управлението.

Въз основа на проведените проучвания е изготвен анализ, обхващащ всяка от пилотните общини.
Изготвен е SWOT анализ, в който са идентифицирани предимствата и проблемите, заплахите и възможностите на пилотните общините в изследваната област. Анализът прави оценка на ефективността на националните и местни политики, отнасящи се до младежкото участие в управлението.
На база проведения целенасочен мониторинг, чрез проучване и анализ на провежданите политики и нормативна уредба в България, на национално и местно ниво, регламентиращи участието на младите хора в управлението са определени силни, слаби страни, възможности и заплахи, отнасящи се до гражданското участие на младите хора в управлението в пилотните общини, предвид разгледаното законодателство, регламентиращо тези политики на национално и местно ниво;
Структуриран е и раздел с препоръки за подобряване на нормативната среда, свързана с обекта на изследването. Очертани са предпоставките за подобряване на средата за гражданско участие на млади хора в процесите на вземане на решения и в управлението на местно ниво, формулирани са препоръки за нормативни, организационни и координационни промени. Изготвените препоръки са ориентирани към прилагане на местно ниво като цяло и са насочени към подобряване на регулаторната среда и засилване на гражданско участие на младите хора от по-малките населени места в управлението, открито и отговорно управление, в резултат на което – създаване на устойчивост на решенията и политиките в дългосрочен план.

Изследването е документирано и е изготвен доклад от извършеното проучване и анализ на провежданите политики и нормативната уредба в България, регламентиращи участието на младите хора в управлението на общинско равнище.

II. АНАЛИЗ НА НОРМАТИВНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

За целите на настоящия анализ е извършен преглед на **нормативните актове** в две направления:

- регламентация на гражданското участие в процеса на вземане на решения и формиране на политики;
- регламентацията на включването на млади хора в процесите, като частен случай, обособяващ специфични привилегии за гражданите в младежка възраст.

Анализът на регламентацията за участие на гражданите в процесите на създаване, изпълнение и мониторинг на политиките, обхваща основни документи на ниво ЕС и пакет от правни актове на национално и местно ниво.
Разгледани са документи, обхващащи двата аспекта на изследвания проблем, действащи в общините – обект на изследване в рамките на настоящата поръчка.
В процеса на разработване на настоящия документ е извършен и преглед на **стратегически документи** на европейско, национално и местно ниво.
Общата регламентация на формите и начините за гражданско участие обхваща както индивидуалните нормативно гарантирани възможности, така и правото на младите хора да вземат участие в процеса на формиране на политики на местно равнище и да влияят върху вземането на решения.

II.1. Гражданското участие в европейски нормативни и стратегически документи

Необходимостта от участието на граждани и неправителствени организации (в това число и на бизнеса) в процесите на вземане на решения е изрично регламентирано не само в конституциите и законите на развитите европейски демокрации, но и в международни актове на Съвета на Европа и Европейския съюз. Според Съвета на Европа „участието на гражданите е в самото сърце на идеята за демокрация“ (**Препоръка за участие на гражданите,** Rec (2001) 19, 6 декември 2001 г.). Европейският съюз счита, че „демокрацията се основава на това хората да могат да вземат участие в обществения дебат“ (Бяла книга за

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

европейско управление, COM (2001) 428). Един от основополагащите принципи на ЕС – партньорството, се базира на консултиране и участие.

Според чл. 11 от **Договора за Европейската общност** „Институциите поддържат открит, прозрачен и редовен диалог с представителните организации и гражданското общество. С цел да осигури съгласуваност и прозрачност на дейността на Съюза, Комисията провежда широки консултации със заинтересованите страни“.

Гражданското участие заема важно място в **Лисабонския договор**. Дял II от Договора (Демократичните принципи) подчертава принципа на представителната демокрация и гражданско участие във функциите на Съюза. Договорът задължава институциите на ЕС да участват в консултации и да поддържат открит и прозрачен диалог с гражданите. Договорът дефинира два типа участие – вертикално и хоризонтално.
Гражданското участие по вертикала се отнася до взаимоотношенията между държавата и нейните органи и гражданите. Хоризонталното участие се отнася до сътрудничеството на всички групи и граждани с цел постигане на техните собствени общи цели на ниво ЕС.

Европейска харта за местното самоуправление (ЕХМС) дефинира местното самоуправление като основополагащ принцип на демократичния процес, който трябва да бъде признат във вътрешното законодателство и, доколкото това е възможно, в Конституцията. Правото на местните власти да управляват не накърнява възможността да се прибягва до събрания на гражданите, до референдуми или до всяка друга форма на пряко участие на гражданите, когато това е позволено от закона.
ЕХМС определя местното самоуправление като „правото и реалната възможност за местните общности да регулират и да управляват в рамките на закона и своята отговорност и в интерес на своето население съществена част от обществените дела.“ Това право се упражнява пряко – чрез събрания на гражданите, референдуми или други форми на гражданско участие, и косвено – чрез избраните на общи избори местни органи.
По аналогичен начин, транспонирайки изискванията на ЕХМС, ЗМСМА определя в чл. 17 собствената сфера на дейност на общините като „правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност“.

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Тези сфери на дейност могат да бъдат обобщени в следните основни групи:

- управление на вътрешни общински дейности – имущество (вкл. собствени предприятия и търговски дружества), финанси (вкл. данъци), собствена администрация;
- управление на територията, комунални дейности и благоустрояване на населените места;
- изпълнение на ангажименти по секторни политики – образование, здравеопазване, култура, социални услуги, опазване на околната среда, поддържане и опазване на културното и историческото наследство, развитие на спорт, отдих и туризъм, защита при бедствия.

С изключение на първите две групи, където правомощията на местните власти у нас са самостоятелни в рамките на предвидените от действащото законодателство ограничения, в секторните политики конкретните правомощия на местните власти се определят от съответните специални закони.

Аархуската конвенция задължава ратифициралите я страни да обезпечат условия за участие на гражданите в процеса на изработване на планове, програми и политики, релевантни към тематиката на околната среда. В допълнение, държавите трябва да дадат гаранции за публичност и обществено участие при приемане на нормативни актове, включително и чрез провеждане на консултации на достатъчно ранен етап, като гарантират, че резултатите от консултациите ще бъдат взети под внимание при съществуващите възможности.

През 2001 г. Съветът на Европа приема **Препоръка 13 на Съвета на министрите към държавите-членки на СЕ** за участие на гражданите в местния обществен живот. Документът обръща внимание на намаляването на нивото на доверие към избираните от тях институции и препоръчва по-активно поведение на държавните институции спрямо участието на гражданите. Принципите на тази политика на участието се базират на:

- Получаване на ясна и разбираема информация от гражданите с цел упражняване правото им на глас при вземането на решения,
- Признаване на ролята на сдруженията и гражданските организации като ключови партньори в развитието на културата на участието.

В **Препоръка Rec(2007)14 от октомври 2009** г. Комитетът на министрите на Съвета на Европа признава „значителния принос на неправителствените организации за развитието и осъществяването на демокрацията и правата на

човека, по-специално чрез повишаване на осведомеността на гражданите, участие в социалния живот и отчетност от страна на публичните органи“.

Европейски кодекс за добро поведение на администрацията, приет от Европейския парламент, включва разпоредби, касаещи защита на индивидуалните права на гражданите в процеса на административно обслужване. Чл.22 на Кодекса гарантира и правата на искане и получаване на информация, като форма на прозрачност на работата на администрацията.

На заседанието на Форума на Съвета на Европа за бъдещето на демокрацията през юни 2007 г. в Швеция е разработен **Кодексът на добри практики за гражданско участие**, който покрива механизмите за участие при вземането на решения и участието на гражданското общество в публичните политики.
Основната цел на Кодекса на добрите практики за гражданско участие е да допринесе за създаването на благоприятна среда за неправителствените организации в държавите-членки чрез определяне, на европейско ниво, на набор от общи принципи, насоки, инструменти и механизми за гражданско участие в политическия процес на вземане на решения. Приложното поле на Кодекса е местно, регионално и национално ниво.
Според Кодекса участието в обществени консултации е една от формите на гражданското участие. По този начин гражданите и гражданските организации могат да заявят активна позиция, да предложат алтернативни решения, да отправят препоръки до институциите.
В изданието са изведени ключови моменти, които е необходимо да бъдат съобразени при различните видове консултиране. Ръководството е предназначено за ползване и от страна на самите граждани и граждански организации като участници в процесите на консултиране. Той е възможност за подобряване на взаимодействието между структурите на гражданското общество и органите на местна власт, както и за повишаване качеството на гражданското участие в обсъждане и приемане на стратегически документи и решения по теми, важни за общността.

През септември 2017 г. Съветът на Европа приема ***Насоки за гражданското участие в процеса на вземане на политически решения***. Те очертават основните принципи за насърчаване на диалога и сътрудничеството между гражданското общество и носителите на властта.

По отношение на консултациите като форма на гражданско участие се посочва, че събирането на различни гледни точки и мнения по определени политики и теми следва да е част от официална процедура, протичаща чрез различни методи и инструменти като срещи, публични изслушвания, фокус групи, проучвания, въпросници и дигитални средства. Поставя се и акцент върху ангажимента на публичните органи да предоставят обществено достъпна обратна връзка за резултатите от проведените консултации. Насоките подчертават и че ефективното и пълноценно гражданско участие може да бъде постигнато само когато е налице подходяща среда за това, включваща писмените нормативни правила и прилагането им на практика.

Бялата книга за европейско управление, приета от Европейската комисия, препоръчва на държавите-членки полагане на усилия за по-голямо участие на гражданите при по-ефективно определяне на политиките и изработването на законодателството, ангажираност в дебата за управление. Бялата книга въвежда **основните принципи за доброто управление** – откритост, участие, отчетност, ефективност и последователност. Специфична постановка в документа е прилагането на принципа, че желаещите прозрачност трябва също да бъдат прозрачни.
Самата ЕК се ангажира с онлайн информация за подготовка на определени политики през всички етапи на вземане на решения. Целта е да се търси по-силно взаимодействие с регионалните и местните власти и гражданското общество.
Препоръките, залегнали в документа са свързани със

- Създаване на систематичен диалог на ранен етап във формирането на политики;
- По-голяма гъвкавост в отчитането на регионалните и местните специфики;
- Създаване и публикуване на минимални стандарти за консултации по политиките на ЕС;
- Установяване на партньорски споразумения, които надхвърлят минималните стандарти в определени области, които да ангажират Комисията за допълнителна консултация в замяна на повече гаранции за отвореността и представителството на консултираните организации.

II.2. Преглед на националното законодателство и стратегически документи - регламентация и препоръки за гражданско участие в процеса на структуриране, приемане и изпълнение на решения

В рамките на изготвянето на настоящия анализ е направен преглед на националното законодателство и стратегически документи от гледна точка на регламентация и препоръки за гражданско участие в процеса на структуриране, приемане и изпълнение на решения.

Българското законодателство като цяло развива механизмите за гражданско участие. Частично диференцира в отделни актове групи граждани, но не и управленските нива /местно, регионално, национално/. Въпреки това съществуват форми на гражданско участие, дефинирани като местни: местен референдум, местна гражданска инициатива и общо събрание на населението.
Способите на гражданско участие включват присъствие и участие на гражданите на заседания на общинския съвет, в процедурите на обсъждане и приемане на общинския бюджет, разписаната обща способност на гражданите да участват в изработването на закони чрез обществени консултации, както и чрез отправянето на предложения за промени на законодателството. Важна и развита както в закон, така и в нормативен акт с по-нисък ранг, е посредническата роля на омбудсмана /обществения посредник на местно ниво/ при отчитане гласа на гражданите и защита на интересите им, въпреки че фигурата на омбудсмана не се възприема като възможност за гражданско участие, а по-скоро като гарантираща защита на засегнати интереси на гражданите. Такава е и възможността за гражданска активност чрез обжалване по административен и съдебен ред актовете на администрацията.

Конституция на Република България – предвижда като основно право на гражданите да отправят жалби, предложения и петиции до държавните органи (чл. 45 КРБ). Процедурата, по която се извършва това, е уредена в законодателството.
Националните и местни власти имат задължение да включват гражданите във вземането на решения, като проявление на задължението им да създават необходимите условия за реализиране това основно право на гражданите. То е

основополагащо за връзката между управляващи и управлявани, която се осъществява и в хода на обществено консултиране.
Основните положения, които на законодателно ниво уреждат включването на гражданите в процесите на вземане на решения са уредени в различни правни актове.

Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА)
На местно ниво е предвидена законова възможност гражданите и юридическите лица да внасят писмени предложения и становища в комисиите на общинския съвет (чл. 49, ЗМСМА). Тези предложения могат да бъдат както за приемането от общинския съвет на нормативни актове (правилници, наредби), така и за стратегически и политически документи.
Чл. 17, ал. 1 от ЗМСМА гласи: „Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в сферата на:
1. общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация;
2. устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;
3. образованието;
4. здравеопазването;
5. културата;
6. благоустрояването и комуналните дейности;
7. социалните услуги;
8. опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси;
9. поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници;
10. развитието на спорта, отдиха и туризма."
В закона изрично се посочва, че гражданите имат право „да се изказват, да отправят питания, становища и предложения" по всички въпроси, които са в компетентността на кмета и общинския съвет (чл. 28, ал. 3 от ЗМСМА). В този смисъл, обществени обсъждания и консултации на местно ниво могат да се организират по широк кръг теми и въпроси, в зависимост от спецификата на съответната община /район /кметство и приоритетите на местната общност.
Управлението на общината неминуемо се осъществява с участието на гражданите, което е регламентирано в ЕХМС, в ЗМСМА и в други регламенти и

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

закони. За да упражняват това свое право, важно условие е гражданите да бъдат постоянно информирани за намеренията, решенията и действията на местната власт и да имат достъп до съответните документи и материали, както и до заседанията на Общинския съвет и комисиите, които са открити. Освен, че имат право да присъстват на тези заседания, „гражданите могат да се изказват, да отправят питания, становища и предложения от компетентността на общинския съвет, кмета или общинската администрация, представляващи обществен интерес, и да получават отговори по ред, начин и в срок, определени в правилника на ОбС" (ЗМСМА - Чл.28).

Според предвиденото в Закона за местното самоуправление и местната администрация (чл. 28), заседанията на общинския съвет и на неговите комисии са открити. Само по изключение общинският съвет може да реши отделни заседания да са закрити.

Гражданите могат да присъстват на заседанията на общинския съвет и на неговите комисии, като заемат специално определените за тях места. Нещо повече – гражданите имат право да се изказват, да отправят питания, становища и предложения от компетентността на общинския съвет, кмета или общинската администрация, представляващи обществен интерес.

Гражданите могат и да получават отговори от институциите на местната власт по ред, начин и в срок, определени в правилника за организация на общинския съвет.

Навременното оповестяване на заседанията на ОбС и комисиите, предварителното публикуване на дневния ред и материалите, добре структурираните и подържани интернет страници на общините и обособените публични места / кътове за информиране на гражданите са задължителни елементи на доброто управление. Структурата на общинската администрация, имената и координатите на ключови длъжностни лица и на общинските съветници, приемните часове за граждани, заповедите на кмета, решенията на общинския съвет и други важни документи трябва да бъдат публикувани както в интернет, така и на достъпни за гражданите места. Много полезни в тази връзка са Центровете за услуги и информация на гражданите, които от години функционират в повечето български общини и улесняват и двете страни.

Законът за достъп до обществена информация (ЗДОИ) регламентира правото на гражданите да имат свободен и безплатен достъп до обществена информация и дефинира коя информация представлява обществен интерес, кои са задължените субекти (в това число и органите на местното самоуправление), начините и платформите за публикуване на тази

информация, процедурите и разходите по предоставянето ѝ, както и основанията за отказ на информация, административно - наказателните санкции при отказ и др.

Законът за нормативните актове (ЗНА) регламентира правото не само на държавните органи, но и на гражданите и юридическите лица да правят предложения за усъвършенстване на законодателството, като предложенията се отправят до органа, овластен да издаде нормативния акт - на местно ниво това е Общинският съвет. Приетите изменения и допълнения към ЗНА (в сила от 04.11.2016 г.) задължават компетентните органи да организират обществени консултации с гражданите и юридическите лица още в процеса на изработване на проекта на съответния нормативен акт и удължават срока за представяне на становища до 30 дни. Всички приети от общинския съвет нормативни актове се обнародват в печата или се разгласяват по друг начин на територията на общината.

Съгласно **Закона за публичните финанси**, Общинският бюджет и Отчетът за неговото изпълнение са публични и подлежат на обществено обсъждане преди внасянето им в ОбС. Минимум 7 дни преди обсъждането проектите на двата документа се публикуват на интернет-страницата на общината.

Законът за регионалното развитие (ЗРР) и Правилникът за неговото приложение (ПП) регламентират, че Общинските планове за развитие и Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие също подлежат на обществено обсъждане, като партньорите и заинтересованите страни трябва да бъдат привлечени за участие както в процеса на първоначално разработване, така и по време на публичното обсъждане и приемане на завършените документи и на съответните оценки – предварителна, междинна и последваща (ПП/ЗРР и Методически указания на МРРБ за периода 2021 - 2027 г.). Както проектите, така и окончателните варианти на плановете, оценките и докладите за тяхното изпълнение следва да се разгласяват сред обществеността и се публикуват на интернет страницата на общината.

Според Закона за устройство на територията Общите устройствени планове (ОУП) и Плановете за регулация и застрояване за преструктуриране на жилищните комплекси трябва да бъдат публикувани предварително и подлежат на обществено обсъждане преди внасянето им в експертните съвети по устройство на територията. Информация за мястото, датата и часа на

общественото обсъждане на ОУП се публикува в интернет, в един национален ежедневник и в един местен вестник, както и на определените за това места в сградата на общината, района или кметството, като в градовете с районно деление обществени обсъждания на ОУП се организират задължително във всички райони, като се съвместяват и с обсъждане на екологичната оценка и/или оценката за съвместимост.

Съгласно **Закона за опазване на околната среда**, екологичната оценка, която задължително се извършва при изготвянето на планове и програми, свързани с инвестиционни предложения в селско и горско стопанство, рибарство, транспорт, енергетика и т.н., подлежи на обществено обсъждане и консултации със заинтересованите лица, засегнати от прилагането на плана или програмата. Инвестиционните предложения за строителство и свързаните с това дейности и технологии подлежат на Оценка за въздействие върху околната среда (ОВОС), като инвестиционното предложение се публикува предварително на интернет страницата на общината или на обществено достъпно място, след което заедно с доклада от оценката се подлага на обществено обсъждане.

Задължения на местните власти за организиране на обществени обсъждания и консултации със заинтересованите страни са регламентирани и в **Закона за управление на отпадъците**, **Закона за защита от шума в околната среда, Закона за опазване на земеделските земи, Закона за културното наследство, Закона за общинския дълг и др.**

Закон за администрацията

Съгласно Закона за администрацията Министерският съвет и всеки министър могат да създават съвети като постоянно действащи консултативни органи, които да осъществяват координация и сътрудничество между централната, местната власт и НПО. Такива правомощия имат също председателите на държавни и изпълнителни агенции.

Със Закона за нормативните актове са въведени изисквания за извършване на **оценка на въздействието** на всеки нормативен акт и изисквания за включването на такава оценка в задължителните елементи на мотивите и доклада за приемането на нов нормативен акт. Народно събрание е пресъздало нормата за оценка на въздействието в своя правилник.

Правилниците за устройството и дейността на законодателния орган и органите на изпълнителната власт регламентират три аспекта, кореспондиращи с възможностите за гражданско участие:

- публичност
- прозрачност
- взаимодействие с гражданите

За целите на настоящия анализ са взети под внимание съответните актове, регламентиращи функциите и дейността на Народното събрание и Министерския съвет.

Държавната политика за младежта на Република България е дефинирана в специален **Закон за младежта** (2012 г.) като „целенасочена и последователна дейност на държавата, общините, младежките организации и обществото, която има за цел създаване на благоприятни условия за пълноценно личностно развитие на младежите и участието им в обществения и икономическия живот, както и приобщаването им в управлението на местно, областно и национално ниво чрез дейности, насърчаващи развитието на младежите в страната“.
Законът за младежта (ЗМ) определя основните принципи, мерки, управление и финансиране на дейностите, осъществявани в изпълнение на държавната политика за младежта. В него са регламентирани и документите на политиката за младежта на всички нива. Чл. 2 на Закона регламентира държавната политика за младежта - целенасочена и последователна дейност на държавата, общините, младежките организации и обществото, която има за цел създаване на благоприятни условия за пълноценно личностно развитие на младежите и участието им в обществения и икономическия живот, както и приобщаването им в управлението на местно, областно и национално ниво чрез дейности, насърчаващи развитието на младежите в страната. Съгласно чл.3 на ЗМ сред от основните принципи на държавната политика за младежта са: интеграция на политиките за децата и младежта; гарантиране на диалог и участие на младежите при формирането на политиката за младежта; децентрализация на политиките за младежта.
Законът предвижда кметовете на общини да изготвят ежегодно общински годишни планове за младежта, които се приемат от Общинския съвет по предложение на кмета на общината след съгласуване с Общинския консултативен съвет по въпросите за младежта (където има такъв). Общинските планове за младежта се предоставят на областните управители, които изготвят областни планове за младежта.

Органът, чрез който се осъществява този процес е Националният консултативен съвет за младежта (НКСМ), чийто статут, състав и задачи са регламентирани в Закона за младежта.

Национална стратегия за младежта до 2030 г. определя като стратегическа ос в сферата на младежките политики ангажираност, участие и равни възможности на младите хора в процесите на разработване на политики и тяхното изпълнение. Като форми на взаимодействие Стратегията дефинира: доброволчество, лични каузи, дискусии и дебати, форми на самоуправление и партниране с институции.

Спецификата на младежкото участие в процесите на управление са подробна разгледани в отделен раздел на настоящия Доклад.

Местните измерения на политиките за разширяване на гражданското участие в процесите на управление са подробна разгледани в отделен раздел на настоящия Доклад.

II.3. ОСНОВНИ ФОРМИ НА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

Консултативни съвети

Съгласно Закона за администрацията Министерският съвет и всеки министър могат да създават съвети като постоянно действащи консултативни органи, които да осъществяват координация и сътрудничество между централната, местната власт и НПО. Такива правомощия имат също председателите на държавни и изпълнителни агенции. На сайта на МС са публикувани всички действащи консултативни органи към МС.

- Министерски съвет - съгласно чл. 21, ал. 1 от Закона за администрацията „Министерски съвет може да създава съвети като постоянно действащи консултативни органи на Министър - според чл.45, ал. 1 от Закона за администрацията „при осъществяване на своята дейност министърът може да създава съвети като експертни консултативни звена за решаване на проблеми от специалната му компетентност, както и работни групи за изпълнение на конкретни задачи. Съветите могат да включват експерти, както и представители на неправителствени

организации, имащи отношение към дейността на съответното министерство".

- Председател на държавна агенция - чл. 47, ал. 8 от Закона за администрацията предвижда „при осъществяване на своята дейност председателят може да създава съвети като експертни консултативни звена за решаване на проблеми от неговата компетентност, както и работни групи за изпълнение на конкретни задачи. Съвети се създават след съгласуване със съответния заместник министър-председател, на когото се представят и ежегодни отчети за дейността им. Съветите могат да включват експерти, както и представители на неправителствени организации, имащи отношение към дейността на съответната държавна агенция."
- Изпълнителните директори на изпълнителните агенции - чл. 54, ал. 8 от Закона за администрацията предвижда „При осъществяване на своята дейност изпълнителният директор може да създава съвети като експертни консултативни звена за решаване на проблеми от неговата компетентност, както и работни групи за изпълнение на конкретни задачи. Съвети се създават след съгласуване с министъра, към когото е създадена агенцията, на когото се представят и ежегодни отчети за дейността им. Съветите могат да включват експерти, както и представители на неправителствени организации, имащи отношение към дейността на съответната изпълнителна агенция".

Консултативните съвети могат да бъдат разделени на две подгрупи според включените в състава им членове:

- Консултативни съвети, състоящи се само от членове на изпълнителната власт (министерства, държавни агенции, изпълнителни агенции и др.) – представляват 45% от действащите консултативни органи
- Консултативни съвети с участници от различни заинтересовани страни (неправителствени организации, браншови организации, представители на бизнеса и др.). те са - 55% от всички действащи.

Представители на гражданското общество участват в работата на консултативните съвети под различна форма. Те могат да бъдат пълноправни членове, членове без право на глас или да бъдат канени само в отделни заседания като експерти.

Прегледът на публично достъпни документи за работата на консултативни органи, дават основания да бъде направено заключение, че един от най-деликатните проблеми при избора на представители на гражданското общество за членове на консултативни съвети в България е, че в част от нормативната база липсват ясни критерии и процедури. Това дава възможност за членове на консултативните съвети да се избират организации еднолично от председателя на съвета или на случаен принцип.

Функциите на повечето консултативни съвети са да консултират изпълнителната власт в изработването на политиката, провеждана в определена област от съответния изпълнителен орган.
Според акта за създаване или правилника за дейността на консултативните съвети, те имат следните основни функции:

- консултация, координация и обсъждане.
- приоритизиране и планиране на ключови политики.
- регулативни функции (издаване на лицензи).
- функции, характерни за изпълнителната власт (даване на мнение по молбите и предложенията, свързани с българското гражданство от Съвета по гражданството или разглеждането и изготвянето на предложения за осиновяване от Съвета по международни осиновявания).

Правилникът за дейността на КС определя правилата на работа, функциите, членовете на съвета, броя заседания, вземането на решения, контрола на изпълнението им и необходимите документи, които съветът трябва да поддържа и изготвя.

Обществени обсъждания / консултации

Обществените обсъждания по проектите за нормативни актове са другият ключов момент от изработването и приемането им. Това е една възможност, с която чрез безпристрастно съпоставяне на позиции и интереси може да се отсее обществения от тясно личния и корпоративен интерес.
Обществените консултации със заинтересованите страни се използват и като инструмент за събиране на данни и доказателства за изработване на надеждно законодателство с високо качество.

Интернет форми за обществени консултации

Целта на **интернет портала за обществени консултации** е да насърчи сътрудничеството между граждани, бизнес, неправителствени организации и експерти в държавните институции при формулирането на политиките и разработването на законите.

Секция „Обществени консултации"

В тази секция държавните институции имат възможността да публикуват за обществено обсъждане проектите на нормативни актове и стратегически документи. Всяка институция има децентрализиран достъп до портала и публикува документите, по които се предвиждат обществени консултации. Всички заинтересовани страни имат възможността да получат предварителна информация за планираните промени и да дадат своя глас за усъвършенстване на законодателството и политиките.

Секция „Стратегически документи"

В тази секция се представя информация за всички стратегически документи на централно ниво, както и за основните на областно и общинско ниво в Република България. Налична е цялата информация за одобрените политики.

Дискусионен форум

В дискусионния форум се дава възможност за организиране на дебати по важни за обществото теми. Чрез коментарите се насърчава свободното споделяне на реакции и гледни точки по различни теми. Порталът има две нива на достъп:

Регистрирани потребители

Всички регистрирани потребители имат достъп до пълния обем документи и данни на портала. Само регистрирани потребители могат да участват в провежданите обществени консултации.

Нерегистрирани потребители

могат да получат информация за провежданите обществени консултации, но не могат да дават предложения и коментари. Нерегистрираните потребители имат достъп до стратегическите документи, новините, както и до публикациите.

Освен чрез обществени обсъждания и консултации, гражданите могат да участват и пряко в управленските решения посредством местни референдуми, общи събрания на населението и местни граждански инициативи, регламентирани в Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и в местното самоуправление (ЗПУГДВМС).

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Специфични форми за гражданско участие са предвидени и в устройствените актове на основните държавни институции.

Народно събрание

Мерки, свързани с осигуряване на публичност

- Публикуване на проекта за дневен ред на пленарното заседание и на Комисиите;

Според Правилника за организацията и дейността на Народното събрание програмата за работа на пленарното заседание се публикува едва след гласуването ѝ в пленарна зала, а дневният ред за заседанията на комисиите трябва да се публикува дни преди самото заседание.

- Публикуване на проекти на нормативни актове преди пленарното заседание и преди заседанията на комисиите в НС;
- Възможност за предложения относно внесени законопроекти от страна на гражданите и НПО: гражданите могат да представят писмени становища по разглежданите законопроекти, като становищата следва се публикуват на сайта на водещата комисия и да бъдат включени в доклада от обсъждането на съответния законопроект (който също се публикува на сайта на комисията). Съгласно Правилника на НС, комисиите са длъжни да отговорят на постъпилите предложения и жалби от страна на гражданите и НПО.
- Публикуване на приетото законодателство и други актове в достъпен електронен формат с безплатен достъп: приетите нормативни актове се публикуват на интернет страницата на Народното събрание в секция „Законодателство", групирани в различни категории.
- Публикуване на докладите и протоколите от заседанията на пленума и на парламентарните комисии на сайта на НС: пленумът на Народното събрание, както и голяма част от комисиите, публикуват докладите и протоколите от своите заседания.
- Онлайн излъчване на заседанията на парламента и комисиите;
- Преки предавания по обществените радио и телевизия на заседания на Парламента, в съответствие с разпоредбите на Закона за радиото и телевизията;

Мерки, свързани с гарантиране на прозрачност:

- Достъп на гражданите и НПО до работата на парламента и комисиите

В Правилника за организацията и дейността на Народното събрание и в правилниците на някои комисии е предвидена принципна възможност за пряко наблюдение и участие на граждани и представители на граждански организации в тяхната работа, за заседанията на комисиите е необходимо да се подаде предварително заявление до администрацията на съответната комисия (по телефон и/или имейл), а за достъп до пленарните заседания на НС е нужно съдействие от народен представител, или комисия. И в двата случая се изискват данни за лицата, които желаят да посетят конкретното заседание.

- Публикуване на информация за гласуването на народните представители;

На сайта на НС се публикува информация за гласуванията на народните представители в пленарна зала.

- Срещи на народните представители с гражданите – лични срещи и в избирателните райони;
- Информация за внесени законопроекти и отправени въпроси и питания от всеки народен представител: постъпилите законопроекти и становищата по тях се публикуват своевременно на сайта на НС

Мерки свързани с партньорство с граждански структури:

- правила и процедури за взаимодействие с граждански организации и инициативи:

На сайта на парламента са публикувани разяснения за възможностите за участие на гражданите в заседания на комисиите, за представяне на становища по законопроекти, за задаване на въпроси чрез депутати (по време на парламентарен контрол). В конкретни случаи Правилникът препраща към правилата за работа на отделните комисии, които третират по различен начин участието на граждани и НПО в работа си.

- Правила и процедури за подаване на законодателни предложения или предложения за решения и политики от страна на гражданите:

Според действащото законодателство законодателни предложения не могат да бъдат внасяни директно от гражданите, а само чрез народни представители.

Информация за мерките за публичност, отчетност, прозрачност и партньорство на ниво **изпълнителна власт – Министерски съвет**.

Мерки, свързани с осигуряване на публичност:

- Публикуване на програмата за управление със срокове и отговорници

На сайта на Министерски съвет е публикувана Програмата на правителството за развитие на България за периода 2014 – 2018 г., която се състои от цели, приоритети и мерки в отделните области, законодателната програма на МС и други документи от стратегически характер.

- Публикуване на проекти на нормативни актове и стратегически документи преди тяхното обсъждане в работни групи:

Преди обсъждането на проектите на нормативни актове и стратегически документи в междуведомствени работни групи те подлежат на разглеждане и обсъждане в ресорните министерства, които ги публикуват на интернет страниците си.

- Публикуване на докладите / протоколите от заседанията на работните групи за обсъждане и изработване на правни актове – на страницата на съответното министерство;
- Предоставяне на информация за членовете на работните групи преди започване на тяхната работа;

Мандатът на работните групи се определя в Заповед на ресорния министър / ръководител на административна структура. В заповедта се посочват целите на работната група, компетенциите, представителите на институции и граждански организации – поименно.

- Публикуване на дневен ред, протоколи и отчети за дейността на обществени консултативни органи;

<u>Мерки, свързани с гарантиране на прозрачност:</u>

- Достъпност на информацията за дейността на консултативните органи

Информацията за дейността на консултативните органи / обществено-консултативните съвети към МС и отделните министерства се публикува на сайта на органа, с чийто акт е създадена съответната консултативна структура.

- Публикуване на докладите за оценка на въздействието преди приемането на законопроекти и извършване на последваща оценка относно прилагането на законите - по преценка на вносителя могат да бъдат публикувани.

Докладите за оценка на въздействието са неделима част от пакета документи, с които проектът на правен акт се внася в Министерски съвет или в Народно събрание.

<u>Мерки свързани с партньорство с граждански структури:</u>

В практиката на изпълнителната власт съществува най-развита система от консултативни органи, предоставящи възможност за гражданско участие.

- Публикуване на проекти на нормативни актове и стратегически документи и предоставяне на възможност и достатъчен срок на граждани и НПО за представяне на предложения и становища.

Проекти на нормативни актове и документи се публикуват както на сайта на НС, така и в Портала за обществени консултации към МС и на страниците на отделните министерства (www.strategy.bg)

- Публикуване на актуална информация, адресирана към максимално широк кръг заинтересовани страни;

За всяка консултация, обявена на Портала за обществени консултации на МС, се публикуват мотивите за иницииране на предложените поправки или нов правен акт и кратко обяснение за предлаганите промени. В допълнение към общата информация се публикуват проект на правния акт / стратегическия документ.

- Провеждане на фокус групи, кръгли маси, дискусионни форуми, социологически проучвания и др. по време на общественото консултиране;
- правила и процедури за взаимодействие с граждански организации и инициативи;
- Правила и процедури за подаване на законодателни предложения или предложения за решения и политики от страна на гражданите;
- Възможности за активно участие на гражданите в работата на други публични органи към МС с цел влияние върху процеса на вземане на решения;

II.4. Инструменти за защита правата на гражданите

Обществения посредник

На местно ниво подобна на омбудсмана институция е общественият посредник. Той се избира от Общинския съвет с мнозинство 2/3 и съдейства за спазване правата и законните интереси на гражданите пред органите на местното самоуправление и местната администрация. Организацията и дейността на обществения посредник се уреждат с правилник, приет от общинския съвет.

Омбудсман

Важна форма на гражданска активност е защитата на основните права. На национално ниво една от институциите, непосредствено ангажирана със защитата на правата, е омбудсманът. Неговата основна функция е да се застъпва с предвидените в закона средства, когато с действие или бездействие се засягат или нарушават правата и свободите на гражданите от държавните и общинските органи и техните администрации, както и от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги. Омбудсманът приема и разглежда жалби и сигнали за нарушения на права и свободи; прави проверки по постъпилите жалби и сигнали; отправя предложения и препоръки за възстановяване на нарушените права и свободи; посредничи между административните органи и засегнатите лица за преодоляване на допуснатите нарушения; сезира Конституционния съд, когато със закон се нарушават права и свободи на гражданите. Жалби и сигнали пред омбудсмана могат да подават физически лица без разлика на гражданство, пол, политическа принадлежност или религиозни убеждения. Жалбите и сигналите могат да бъдат писмени или
устни, подадени лично, по пощата или по друго традиционно средство за съобщение. Жалбата трябва да съдържа името и постоянния адрес на жалбоподателя, описание на нарушението, органа, администрацията или лицето, срещу които се подава жалбата.

Защита на права пред административен съд

Самостоятелна форма на гражданска активност е защитата на правата от актове и действия на административни органи (включително от органите на местната власт).

Първият етап от производството е оспорване на акта по административен ред пред горестоящия орган. Актовете на кметовете на общини се оспорват пред областния управител. Актовете на кметовете на кметства и на райони се оспорват пред кмета на общината. Органът, пред който е оспорен актът, трябва да вземе решение в двуседмичен (когато е едноличен – напр. областния управител) или едномесечен (когато е колективен) срок от получаване на жалбата.

Вторият етап е свързан с оспорването на акта или действието пред административния съд. Право да оспорват акта имат гражданите и организациите, чиито права, свободи или законни интереси са нарушени или застрашени от него или за които той поражда задължения. Актът може да се оспори пред съда и без да е изчерпана възможността за оспорването му по

административен ред. Административните актове могат да се оспорят в предвидения от закона срок от съобщаването им.
Решението на административния съд може да се обжалва пред Върховния административен съд. Гражданите и организациите могат да оспорват и подзаконови нормативни актове (напр. наредба на общинския съвет). Тези актове на общинските съвети се оспорват пред съответния административен съд.

II.5. Местни измерения на гражданското участие

Ефективните местни политики и решения и успешното устойчиво и интегрирано развитие се основават на отворен и прозрачен процес с широко включване на гражданите и заинтересованите страни във всичките му етапи.

Управлението на общината се осъществява с участието на гражданите, което е регламентирано в ЕХМС, в ЗМСМА и в други регламенти и закони. За да упражняват това свое право, важно условие е гражданите да бъдат постоянно информирани за намеренията, решенията и действията на местната власт и да имат достъп до съответните документи и материали, както и до заседанията на Общинския съвет и комисиите, които са открити. Освен, че имат право да присъстват на тези заседания, „гражданите могат да се изказват, да отправят питания, становища и предложения от компетентността на общинския съвет, кмета или общинската администрация, представляващи обществен интерес, и да получават отговори по ред, начин и в срок, определени в правилника на ОбС" (ЗМСМА - Чл.28).

Навременното оповестяване на заседанията на ОбС и комисиите, предварителното публикуване на дневния ред и материалите, добре структурираните и подържани интернет страници на общините и обособените публични места / кътове за информиране на гражданите са задължителни елементи на доброто управление. Структурата на общинската администрация, имената и координатите на ключови длъжностни лица и на общинските съветници, приемните часове за граждани, заповедите на кмета, решенията на общинския съвет и други важни документи трябва да бъдат публикувани както в интернет, така и на достъпни за гражданите места. Много полезни в тази връзка са Центровете за услуги и информация на гражданите, които от години функционират в повечето български общини и улесняват и двете страни.

Законът за достъп до обществена информация (ЗДОИ) регламентира правото на гражданите да имат свободен и безплатен достъп до обществена информация и дефинира коя информация представлява обществен интерес, кои са задължените субекти (в това число и органите на местното самоуправление), начините и платформите за публикуване на тази информация, процедурите и разходите по предоставянето ѝ, както и основанията за отказ на информация, административно - наказателните санкции при отказ и др.

Консултиране и обсъждане на предстоящи решения с гражданите

Законът за нормативните актове (ЗНА) регламентира правото не само на държавните органи, но и на гражданите и юридическите лица да правят предложения за усъвършенстване на законодателството, като предложенията се отправят до органа, овластен да издаде нормативния акт - на местно ниво това е Общинският съвет. Приетите изменения и допълнения към ЗНА (в сила от 04.11.2016 г.) задължават компетентните органи да организират обществени консултации с гражданите и юридическите лица още в процеса на изработване на проекта на съответния нормативен акт и удължават срока за представяне на становища до 30 дни. Всички приети от общинския съвет нормативни актове се обнародват в печата или се разгласяват по друг начин на територията на общината.

Обществените консултации и обсъждания са задължителен елемент от процеса на разработване и приемане на общинския бюджет, общинския план за развитие, общия устройствен план, интегрирания план за градско възстановяване и развитие, екологичните оценки и оценките за въздействие върху околната среда:

- Съгласно Закона за публичните финанси, Общинският бюджет и Отчетът за неговото изпълнение са публични и подлежат на обществено обсъждане преди внасянето им в ОбС. Минимум 7 дни преди обсъждането проектите на двата документа се публикуват на интернет-страницата на общината.
- Законът за регионалното развитие (ЗРР) и Правилникът за неговото приложение (ПП) регламентират, че Общинските планове за развитие и Интегрираните планове за градско възстановяване и развитие също подлежат на обществено обсъждане, като партньорите и заинтересованите страни трябва да бъдат привлечени за участие както в процеса на първоначално разработване, така и по време на публичното обсъждане и приемане на завършените документи и на съответните оценки – предварителна, междинна и последваща (ПП/ЗРР и Методически указания на МРРБ за периода 2021 - 2027 г.). Както

проектите, така и окончателните варианти на плановете, оценките и докладите за тяхното изпълнение следва се разгласяват сред обществеността и се публикуват на интернет страницата на общината.

- Според ЗУТ Общите устройствени планове (ОУП) и Плановете за регулация и застрояване за преструктуриране на жилищните комплекси трябва да бъдат публикувани предварително и подлежат на обществено обсъждане преди внасянето им в експертните съвети по устройство на територията. Информация за мястото, датата и часа на общественото обсъждане на ОУП се публикува в интернет, в един национален ежедневник и в един местен вестник, както и на определените за това места в сградата на общината, района или кметството, като в градовете с районно деление обществени обсъждания на ОУП се организират задължително във всички райони, като се съвместяват и с обсъждане на екологичната оценка и/или оценката за съвместимост.
- Съгласно Закона за опазване на околната среда, екологичната оценка, която задължително се извършва при изготвянето на планове и програми, свързани с инвестиционни предложения в селско и горско стопанство, рибарство, транспорт, енергетика и т.н., подлежи на обществено обсъждане и консултации със заинтересованите лица, засегнати от прилагането на плана или програмата. Инвестиционните предложения за строителство и свързаните с това дейности и технологии подлежат на Оценка за въздействие върху околната среда (ОВОС), като инвестиционното предложение се публикува предварително на интернет страницата на общината или на обществено достъпно място, след което заедно с доклада от оценката се подлага на обществено обсъждане.

Задължения на местните власти за организиране на обществени обсъждания и консултации със заинтересованите страни са регламентирани и в Закона за управление на отпадъците, Закона за защита от шума в околната среда, Закона за опазване на земеделските земи, Закона за културното наследство, Закона за общинския дълг и др.

Освен чрез обществени обсъждания и консултации, гражданите могат да участват и пряко в управленските решения посредством местни референдуми, общи събрания на населението и местни граждански инициативи, регламентирани в Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и в местното самоуправление (ЗПУГДВМС).

Местен референдум

- Произвежда се в община, район или кметство по всички въпроси от компетентността на ОбС с изключение на въпроси за общинския бюджет, размера на местните данъци и такси и организация и дейност на ОбС;

- В референдума гласуват граждани с постоянен или настоящ местен адрес през последните 6 месеца преди насрочването му;
- Финансовите средства се осигуряват от общинския бюджет;
- Инициира се по предложение на една пета от общинските съветници (но не по-малко от трима), на кмета на общината, кметството, района, както и от граждански инициативен комитет с подписка от 1/20-та от избирателите с постоянен адрес на съответната територия;
- Решението дали да се произведе местен референдум се взема от ОбС, но когато в подписката на инициативния комитет са участвали не по-малко от 1/10-та от избирателите, ОбС следва го да одобри;
- Когато ОбС с мотивирано решение не приеме предложението, това може да се обжалва пред Административния съд; съдът има последната дума;
- Предложението, предмет на референдума, е прието, ако в него са участвали не по-малко от 40 на сто от избирателите и с „да“ са отговорили повече от половината от гласувалите;
- Местен референдум може да се произведе по един или по няколко въпроса - важното е въпросите да се формулират ясно и да изискват еднозначен отговор ДА или НЕ.

Задължително произвеждане на местни референдуми: Според ЗАТУРБ произвеждането на местни референдуми е задължително в следните случаи:

- при създаване на нова община от едно или няколко населени места;
- при създаване на кметство;
- при закриване на община поради разделяне или сливане;
- при промяна на границите на община;
- при промени на административния център и на наименованието на общината.

Общо събрание на населението

- На общо събрание се решават въпроси от местно значение в общини, райони, кметства, населени места, квартали с население до 10 хил. жители;
- Участват всички избиратели с постоянен или настоящ адрес на територията;
- Инициира се от кмета на общината, района, кметството, от ОбС или най-малко от 1/50-та от избирателите, но не по-малко от 20 граждани;
- Разходите за провеждане се осигуряват от общинския бюджет;
- Събранието е редовно, ако участват не по-малко от ¼ от избирателите;

Местна гражданска инициатива

- Чрез местна гражданска инициатива гражданите правят предложения до местни или регионални органи на властта по въпроси от местно значение;
- Инициативен комитет организира подписка на местно ниво, която е одобрена от събрание, в което са участвали не по-малко от 50 избиратели;
- Подписката се провежда в срок не по-дълъг от два месеца;
- Органите на управление, до които е отправена подписката, са длъжни да я разгледат и в едномесечен срок да обявят свое решение и предприети мерки.

Обществени форуми, създаване на консултативни съвети, кметски съвети и др.

- Обществен/общински/дискусионен форум – цикъл от структурирани обществени дискусии по важни за общината проблеми; подобрява диалога между гражданите и местната власт, води до общи решения и до постигане на сътрудничество и партньорство на местно ниво;

- Общински фондове за граждански инициативи – с решение на ОбС в някои общини ежегодно се планират средства в общинския бюджет за подкрепа на граждански дейности и проекти, като разпределението на средствата става на публични форуми, на които кандидатите представят своите идеи, а местната общност гласува; по този начин се повишава доверието в местната власт, а гражданите повишават личната си отговорност и умението си да се самоуправляват;

- Обществени консултативни съвети/кметските съвети – неформални консултативни органи, които се създават по инициатива на местната власт и с участието на представители на гражданското общество по ключови теми/проблеми от развитието на общината - икономическо развитие, социално подпомагане, туризъм и др., които заседават периодично и търсят решения на проблемите; със същата цел в някои кметства се създават кметски съвети (ЗМСМА, Чл.37); по този начин местната власт разширява своя поглед върху дадения проблем, отчитайки различните гледни точки и търси решения, които са подкрепени от местната общност;

Законово регламентираните форми за включване на гражданите в управлението на общината не изчерпват възможностите за партньорство и взаимодействие.

Полезни форми, специфични за местното ниво на управление, са периодични приемни на Кмета и изнесени заседания на ОбС в кварталите и малките

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

населени места, съвместни инициативи с бизнеса, неправителствените организации, читалища и клубове на територията на общината.

Подходът за осъществяване на този процес може да бъде формален /в рамките на законово регламентирани структура/ и неформален.

При формалния подход гражданското участие и взаимодействието на управляващите със заинтересованите страни се основава на законовата регламентация – законът и нормативната база регламентират кой, как и къде може да участва, докъде се простират правата на участниците и какви административни действия ще предизвика тяхното участие.

Неформалният подход надгражда формалния: участието може да бъде структурирано и реализирано по различен начин, в зависимост от условията, желанието и разбирането на администрацията/ общинския съвет и от активността на гражданите – в този случай действията им се основават на партньорство и съвместно вземане на решения. Организирането на всяко едно обществено обсъждане изисква влагане на ресурси – човешки, финансови и времеви.

Обществените съвети могат да бъдат формално учредени като самостоятелно юридическо лице (сдружение с нестопанска цел) или да съществуват като обществено-консултативен орган към общината, района, кметството. Те могат да се създават както по инициатива на гражданите и НПО, така и по инициатива на местната власт. Добавената стойност на подобни структури се формира от експертните познания на гражданите и капацитета на организациите, които участват в работата на тези обществени съвети.

За ефективността на подобни форми на гражданско участие е важно номинирането и изборът на членовете да са максимално прозрачни, подчинени на ясни правила и критерии. Обществените съвети следва да работят максимално публично и да включват в дейността си и граждани и организации, които формално не са техни членове. Обществените съвети трябва да осъществяват и периодична отчетност за дейността си пред местната общност и общината.

Законът за младежта регламентира общините да разработват Общински младежки програми и планове.

В рамките на мерките, планиране за постигане на цел 3: Насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора от Националната стратегия за младежта са предвидени целенасочени усилия за стимулирането на ангажираността, качественото участие и овластяването на младите хора е

съществена предпоставка за ефективността и пълноценното изпълнение на политиката за младежта.

Общините са партньор в реализирането на всички дейности по оперативна цел 3.2: Повишаване на нивото на овластяване и качествено участие на младите хора в процесите на вземане на решения на местно, национално и европейско ниво, а именно:

- Насърчаване на партньорството за качествено младежко участие и овластяване в процесите на вземане на решения на местно ниво;
- Надграждане на съществуващите механизми за качествено младежко участие в процесите на вземане на решения на национално ниво;
- Популяризиране и развитие на формите за участие в процесите за вземане на решения на Европейско ниво.

Като реални резултати от реализирането на дейностите са планирани:

- Ефективно функциониращи консултативни младежки съвети във всички общини в страната;
- Качествено участие на младите хора в процесите за вземане на решения на местно ниво
- Създадени и усъвършенствани механизми за младежко участие при вземането на решения на Национално ниво;
- Пълноценно включване на млади хора и младежки организации в процесите на вземане на решение на национално ниво;
- Повишена разпознаваемост на Диалога на ЕС по въпросите за младежта и младежките проблеми на ниво ЕС.

По данни от аналитичен доклад, реализиран в рамките на проект "Диалог и участие" в изпълнение на процеса по Диалога на ЕС по въпросите за младежта в България за 2021 г., осъществяван от Националната работна група за Диалога на ЕС по въпросите за младежта с финансовата подкрепа на програма Еразъм+, стратегия за младежки дейности на местно ниво са разработени едва в 23 общини /от 265/, като документът е публично достъпен чрез интернет страниците на съответните общини или по-малко от 9% от всички общини в страната.

От общините, в които са разработени стратегически документи за младежки политики, едва в 3 /София, Пловдив и Болярово/ документите са актуални към изследвания период /2021 г./ - под 1%.

Същото проучване посочва, че Консултативни съвети за младежта съществуват в 26 общини, като 11 от тях са в областни центрове.

В 78 общини (30% от всички общини) като консултативни структури по младежки политики са посочени Младежки домове, Младежки центрове, ЦПЛР, Младежки парламенти, Информационни центрове и др. които в преобладаваща степен се финансират изцяло от общините.

Данните в цитираното изследване са проучвани на база публично достъпната информация на интернет страниците на общините.

По данни от публикуван доклад на Национален младежки форум, общините в масовия случай нямат бюджет, умения и/или интерес да развиват детско и младежко участие. „За общинската администрация, която по природа е консервативна и силно структурирана, участието изглежда дейност твърде динамична и променлива; изискваща твърде много търпение. Тя трудно разбира какво реално може да бъде извлечено от детското и младежко участие в политическия и общностен живот и затова не е мотивирана да го развива целенасочено, макар това да ѝ е вменено като задължение“, се казва в документа.

Анализът отчита, че в действителност общините често са отворени да подкрепят детски инициативи и прояви на активизъм, когато те са доброволческите и благотворителни кампании, както и такива за облагородяване на средата за живот. Далеч по-неприемливи форми на детско участие са тези по гражданско участие и овластяване за вземане на решения.

Неформални групи, които развиват детски и младежки активизъм, често се образуват и функционират добре около градските пространства за игра, спорт и култура, констатира същият доклад.

Експертите отчитат, че въпреки слабата активност на административно ниво по отношение на младежките политики, на практика общините са един от най-големите инвеститори в инфраструктура за развитие на детската и младежка ангажираност в България в момента.

Три от най-големите общински администрации в България могат да бъдат посочени като добър пример за реализиране на собствени грантове схеми за финансиране на детски и младежи проекти:

- „Младежка академия за ДоброТворци“ на община Бургас;
- „Академия за визионери“ на Столична община;
- „Варна на младите“ на община Варна.

През общинските структури детските и младежки групи имат възможност и да кандидатстват с относително големи проекти през международни и национални донори, от което много то тях се възползват. Проектите са предимно за обмен, организиране и провеждане на обучения,

информационни кампании и най-често са финансирани по програмата на Европейския съюз Erasmus+.

Като обещаваща, макар и все още развиваща се инфраструктура за младежки дейности, експертите оценяват Международните младежки центрове, изградени и разкрити от 9 общински администрации по проекти за Финансовия Механизъм на Европейското икономическо пространство през 2018-2022. Тези центрове са замислени, от една страна, като място за целенасочено развитие на младежки политики, където работят младежки работници, а от друга страна – и като структура, която е част от национални и международни мрежи.

Националната мрежа на Международните младежки центрове (ММЦ) включва центрове в Стара Загора, Враца, Пловдив и Добрич, а в момента такива центрове се изграждат и в София, Перник, Бургас, Габрово и Монтана. Центровете са общински, макар че в момента все още работят като проекта дейности, имат изградени собствени сгради и собствен екип – предимно т.нар. „младежки работници“, но и медиатори и психолози. В центовете млади хора получават консултативни услуги и подкрепа да реализират свои идеи и проекти. Основният принцип на работата е отвореност и равен достъп на всички, а обхватът включва специално и младежи от малки населени места в региона и маргинализирани групи. Младежките работници действат „на терен“, където разпространяват информация за дейността си; организират и провеждат обучения за развитие на умения и подкрепа за проекти, както и поддържат клубове по интереси за стимулиране на младежката активност. */Доклад на Национална детска мрежа/*

II.6. Специфика на младежкото участие

Ревизирана **Европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите** извежда три основни принципа на младежкото участие:

- Участието на младите хора в живота на общините и регионите трябва да бъде част от цялостна политика за гражданско участие в обществения живот;
- Местните и регионални власти са убедени, че всички секторни политики трябва да включват младежко измерение;
- Принципите се прилагат за всички млади хора без дискриминация.

Участие на младите хора в процеса на вземане на решения и тяхното привеждане в действие на местно и регионално равнище се отчита като важен фактор за изграждането на по-демократични, приобщаващи и просперииращи общества.

Участието на младите хора в обществените процеси и активната гражданска позиция обхващат както правото за участие в разработването на политики, законодателство и тяхното реализиране, така и в създаването на механизми и възможности за тяхното реализиране и осигуряване на подкрепяща среда за проява на гражданската активност от младите хора.

На европейско ниво се отчита, че в последните години младите хора като цяло са по-слабо ангажирани в обществените и политическите процеси. В същото време данните показват, че когато политиките обръщат внимание на интересите и очакванията на младите хора, вземат под внимание техните очаквания, това може да се превърне в стабилен стимул за интегрирането на младите в публичната среда. В този контекст Хартата откроява ролята на местните и регионални власти, като най-близките до хората и разполагащи с по-широк инструментариум за осъществяване на реален и смислен диалог, познаване на проблемите на местните общности и възможност за планиране на ефективни и реалистични действия.

По отношение на възможностите за участие в обществените процеси и гражданския диалог, младите хора се ползват с всички, гарантирани в законодателството права, но в същото време ЕС на различни нива стимулира и подкрепя инициативи и действия за създаване на приобщаваща среда и оптимални условия за активизиране на гражданската активност на младите хора.

Препоръките към властите и в частност към местната власт, заложени в Ревизираната харта, са на младите хора да не се гледа като на жертви и уязвима група, която се нуждае от закрила, или като на обекти за намеса на възрастните, които приемат, че знаят кое е най-доброто за младите хора. Напротив, чрез подходяща подкрепа и ангажираност за изпълнение на политиките и практиките за младежко участие властите могат да избегнат риска от чисто формално приобщаване за участие на младите хора. „Когато местните и регионални власти подкрепят и насърчават младежкото участие, те допринасят и за социалната интеграция на младите хора, като им помагат да се справят не само с предизвикателствата и трудностите на младостта, но и с предизвикателствата в съвременното общество, в което често преобладават анонимност и индивидуализъм“, се казва в документа.

За по-активното, осъзнато и ефективно участие на младите хора в процеса на вземане на решения на местно ниво е нужно и преоценка на работата на самите местни администрации и преструктуриране на цялостната система на взаимоотношения между поколенията.
„Всяка политика или дейност, създадена за насърчаване на младежкото участие, трябва да осигури културна среда, в която младите хора са зачитани, а техните разнообразни нужди, обстоятелства и стремежи се вземат под внимание. Тя трябва също така да включва и елемент на забавление и удоволствие“, препоръчва Хартата.

Основните принципи, които документът прокламира:

- Участието на младите хора в живота на общините и регионите да е част от цялостна политика за гражданско участие в обществения живот – концепцията за хоризонтална политика.
- Местните и регионални власти да подхождат с убеждението, че всички секторни политики трябва да включват младежко измерение и да предвиждат в процедурите по разработване и верифициране възможности и различни форми за гражданско участие, консултации и сътрудничество с младите хора и техните представители.
- Специален фокус на усилията трябва да бъдат младите хора в отдалечени и трудно достъпни райони, предвид затрудненията, които те изпитват по отношение на достъп до образование, пазар на труда, култура, социални и публични услуги.

Документът включва и конкретни препоръки и насоки в ключови секторни политики. Ревизираната харта предвижда и съвременен, адекватен за младите хора инструментариум за гражданско включване.
Националното законодателство предвижда кметовете на общини да изготвят ежегодно общински годишни планове за младежта, които се приемат от Общинския съвет по предложение на кмета на общината, след съгласуване с Общинския консултативен съвет по въпросите за младежта (където има такъв). Общинските планове за младежта се предоставят на областните управители, които изготвят областни планове за младежта.

Националната стратегия за младежта предвижда мерки за реализирането на политики за насърчаване на гражданско участие и овластяване на младите хора, т.е. предоставяне на реални възможности за участие на младите хора във формирането, разработването, изпълнението и прилагането на младежките политики на национално, регионално и местно ниво.

Стратегическа ос в Националната стратегия е ангажираността, участието и създаването на равни възможности за младите хора, като приоритетната сфера е гражданската активност и участието им в обществения живот.
Конкретните мерки, които предвижда Стратегията обхващат следните аспекти:

- взаимна информираност и координация между младежки организации и клубове;
- ангажираност на младите хора към обществените проблеми и политическия живот в страната;
- граждански и доброволчески инициативи с конкретни и видими резултати;
- условия и инструменти за взаимодействие между поколенията;

Според анализа, върху който е базирана Стратегия, за формиране на политика, основаваща се на потребностите на младите хора, е необходимо системно събиране и анализиране на статистически данни, данни от социологически проучвания и анализи на нагласите и потребностите на младите хора, използване на изследвания на различни нива за идентифициране на реалните проблеми на младежите и използването им за разработване на адекватни мерки и интервенции във всяка секторна политика, съчетани с целенасочен диалог с младите хора. При формирането на приоритети за работа с младите хора се препоръчва обособяването възрастови групи и разработване на мерки, съобразени със спецификите в профила, потребностите и интересите на всяка възрастова група.
Политиката за насърчаване на участието и овластяването на младите хора предполага предоставяне на възможности за качествено участие на младите хора във формирането, разработването, изпълнението и прилагането на младежките политики на национално, регионално и местно ниво. Тя следва да бъде изпълнявана в сътрудничество, в условията на „ефективен диалог с младите хора, неправителствените и младежките организации, с институциите на национално, регионално и местно ниво, със социалните партньори, академичната общност и бизнеса е ключов фактор за постигането на стратегическите цели на политиката за младежта“.
Като една от целите на Националната стратегия за младежта до 2030 г. са обособени усилията за насърчаване на ангажираността, участието и овластяването на младите хора. Този подход е определен като съществена предпоставка за ефективността и пълноценното изпълнение на политиката за младежта. „Осигуряването на качествено участие на младежите на всички нива на вземане на решения - местно, национално и европейско е

основополагащо за изграждането на демократичната култура и основни граждански компетентности и следва да бъде активно подкрепяно от държавната политика за младежта“, е записано в документа.
Партньори в постигането на заложената цел са освен държавните институции, но и общините, неправителствени организации, младежки работници, училища, университети, младежки центрове и пространства, социални партньори, международни организации, бизнеса, научни организации и други.
За жалост, националният стратегически документ не имплементира в пълнота препоръките на европейско ниво за активното включване на младите хора в публичните дейности на локално равнище. Потенциалът на местните проблеми за стимулиране на обществения интерес на младите хора е подценен, въпреки изискванията за създаване на стратегически документи на общинско и областно ниво.

В ***Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно насърчаване на демократичната осъзнатост и демократичната ангажираност сред младите хора в Европа (2020/C 415/09)*** с висока степен на категоричност се заявява: „На младите хора следва да се даде възможност да участват пълноценно в решенията по всички засягащи ги въпроси. Те имат правото на свобода на изразяването на мнение, на достъп до информация и на защита от дискриминация, а така също и на образование, обучение и младежка работа, позволяващи им да добият познания, наред с останалото, за правата на човека и основните свободи и подготвящи ги за отговорен живот в едно свободно общество“.
Като един от ключовите подходи за активиране на гражданската активност на младите хора се възприема творческия потенциал: „Младежките култури, движения, групи, организации и инициативи могат да имат определящо влияние върху политическите събития и промените в обществото. Инициативите за опазване на околната среда и климата, борбата с расизма и социалното многообразие са само примери на въпросите, които често ангажират младите хора в Европа“.
В документът са изложени и мотивите за стимулиране на подкрепата на властите на всички нива за младежката активност:
„Младостта е определящ етап от живота, който заслужава специално внимание от политическа гледна точка. Характерно за младите хора в Европа е това, че те произхождат от най-различни среди, имат разнообразни интереси и способности и се сблъскват с множество предизвикателства както в личностен,

така и в обществен план. Разкриването на житейски възможности за отделния човек, особено за младите хора с по-малко такива възможности, и насърчаването на демократичната им осъзнатост са задачи, изискващи широка подкрепа от обществото и подходящи мерки на политиката“.

Насърчаването на приобщаващата демокрация на участието е един от водещите принципи в **Стратегията на ЕС за младежта (2019—2027 г.).** Младежкото участие, изразяването на идеи и мнения са дефинирани в няколко приоритетни тематични сфери:

- включване на критичното мислене като задължителна част от учебните програми;
- участие на младите хора и младежките организации в процесите на съвместно вземане на решения на всички равнища;
- гарантиране и насърчаване на участието в избори;
- даването на повече гласност на младите хора от малцинствата и гарантиране на прякото им участие;
- финансиране на постоянни структури за участие;
- възможности за финансиране с цел създаване и поддържане на младежки пространства;
- междусекторен подход създаването на безопасни цифрови пространства за младите хора и насърчаването на цифровата грамотност.

Насърчаването на демократичната ангажираност е свързано със стимулиране на младите хора за самостоятелно, критично и нюансирано мислене, за гражданска активност и способност да оценяват средата от гледна точка на гарантиране на техните права и общоевропейски ценности.
Важен подход в процеса на интегриране на младите хора в обществените процеси е създаване на специфична инфраструктура. „Всички млади хора се нуждаят от точки за достъп, подкрепа и възможности, което да им позволи да поемат отговорност за избора си, да изразяват мненията си, да изпитват увереност в силите си и да дават свободно своя принос за демократичния живот в Европа. Цифровите и физическите пространства за младите хора следва да се създават съвместно от самите млади хора, да се предоставят от правителствени и неправителствени участници и да се популяризират във всички форми на формалното и неформалното учене и обучение“.

Особено важно място в европейската концепция за въвличане на повече млади хора в обществените процеси се отдава на формите на самоорганизиране и

застъпничество: младежките организации и младежките съвети, където младите хора се научават да поемат отговорност за себе си и за другите.
Откроващо се място в европейската визия заема образователната система. За съжаление, повечето проучвания от последните 10 години сочат все по-голяма затвореност и консервативност на системата на образование по отношение на гражданското обучение и създаването на условия за изява на обществена инициативност.
В този контекст държавите-членки са насърчавани „когато е целесъобразно, да създават или да поддържат трайно секторни и междусекторни програми и инициативи за финансиране на всички равнища в държавите членки, за да се повиши разбирането и оценяването на демокрацията и многообразието сред младите хора. Тези програми и инициативи следва да осигурят пространство и възможности за запознаване с демократичната ангажираност и за нейното практикуване, групово и поотделно, като същевременно гарантират достъп на всички млади хора, по-специално на тези от тях с по-малко възможности“. Препоръчва се да се укрепва способността на младежките организации и младежките инициативи — като израз на способността на младите хора за самоорганизиране и тези организации да бъдат подпомагани.
ЕК препоръчва да бъде насърчавано изучаването на демокрацията и правата на човека във всички сектори и нива на образование, като особен фокус е откроено образованието за активно гражданско участие и демокрация. Подчертава се и особеното място на местните власти в подкрепата и активното включване в обществения живот на формални и неформални младежки структури в това число ученическите/студентските съвети, местните младежки организации или младежките инициативи.

Важно внимание се отделя на подбора на подходящи комуникационни канали, достъпни и предпочитани от младите хора, за разпространение на информация по всички важни за обществото теми, по които младежкото участие е от особено значение.

Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно насърчаването на междупоколенческото измерение в областта на младежта с цел стимулиране на диалога и социалното сближаване
(2022/C 495/03)
Европейската година на младежта е един от подходите за популяризиране и насърчаване на добри и успешни практики за овластяване, подкрепа и

ангажиране с младите хора, за да се гарантира, че техните интереси и потребности са надлежно взети предвид при политическите действия във всички области на политиката.
Междупоколенческото сътрудничество е друг важен подход в разширяването и развитието на адекватни форми за младежко гражданско участие. Ползите от обединяването на опита и компетентностите на различните поколения са значителни и допринасят за изграждането на мирни и сплотени общества, основаващи се на взаимно уважение, съпричастност, солидарност и разбиране на нуждите на всички възрастови групи. Виждането е, че участието на младите хора в диалога между поколенията и в проекти за солидарност между поколенията, включително доброволчески дейности, дава възможност на младите хора да придобият компетентности и социални умения, които могат да се прилагат в други области на техния живот.

Именно в тази посока са развити редица програми и инициативи на ЕС: „Еразъм+“, Европейският корпус за солидарност, диалогът на ЕС по въпросите на младежта, Европейската година на младежта (2022 г.), Конференцията за бъдещето на Европа, „Нов европейски Баухаус“, както и европейските структурни и инвестиционни фондове. Те имат потенциала да бъдат ценни инструменти за насърчаване на диалога между поколенията и за стимулиране на солидарността между тях на местно, регионално, национално и европейско равнище. Проектите, основаващи се на доброволчески дейности и дейности за солидарност, са живо доказателство за ангажираността на младите хора да участват активно, наред с другото, в диалога и солидарността между поколенията.
Важна част от цялостната система за възприемане на подходите към активното включване на младите хора е осмислянето на младежките политики като хоризонтални политики. На европейско ниво препоръките са за проучване и използване на съществуващите насоки, инструментариуми и механизми, за да бъде подкрепено интегрирането на младежкото измерение в секторните политики и по този начин да се подобри съгласуваността на политиките, така че да се предоставят политики и услуги, които отговарят в по-голяма степен на нуждите на младите хора.

Създаване на възможности за младите хора в селските и отдалечените райони Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета (2020/C 193/03)

Специален фокус на младежките политики на европейско ниво са младите хора в отдалечените райони. Разбирането е, че всички млади хора следва да имат равни възможности в контекста на своето личностно и професионално развитие, независимо от пречките, пред които са изправени, включително географските предизвикателства.

Документът отчита, че населението на Европейския съюз застарява и този процес е по-силно изразен в селските и отдалечените райони и в резултат на това делът на възрастните хора в тези региони е по-висок в различните държави членки. Тази тенденция има особено тревожни измерения в България. ЕС отчита, че тези дисбаланси между поколенията и географски дисбаланси, особено когато са съчетани с по-неблагоприятни социално- икономически условия, пораждат предизвикателства за създаването и поддържането на всеобхватни услуги за подкрепа и устойчиви инфраструктури за услуги, отговарящи на нуждите на всички, които впоследствие могат да окажат дългосрочно въздействие върху социалното сближаване и солидарността в селските и отдалечените райони. Тези ограничения се отразяват и върху структурата на населението (млади/възрастни хора, жени/мъже, образователния статус и др. демографски показатели. В същото време тези предизвикателства поставят и специфични изисквания към националните и местни власти, свързани с необходимостта да се гарантират наличието и достъпността на обществени и търговски услуги, дейности, свързани със свободното време, качествени работни места и образование, цифрова и физическа инфраструктура, обществен транспорт, жилищно настаняване, социални и здравни заведения и др.
В същото време селските и отдалечените райони предоставят редица неизползвани и подценени възможности: близост до природата, по-ниските жилищни разходи, по-силното чувство за принадлежност към дадена общност.
Именно с тези мотиви се препоръчва на местните власти да включват в съответните стратегии и политики, когато е целесъобразно, планове за действие или мерки, които отразяват гледната точка и възгледите на младите хора в селските и отдалечените райони.
Именно в тези си усилия общините имат широки възможности да прилагат принципите на междуобщинското сътрудничество.

Доклад на НБУ отчита, че детската и младежка ангажираност се случват много по-често и органично в по-малките населени места отколкото в по-големите. Основната причина за това е сякаш фактът, че в малките населени места

общото пространство за живеене не е толкова наситено с дейности и интересни събития, така че детската и младежка ангажираност се открояват и носят енергия на всички жители. Детските центрове и читалищата се намират в центъра и непрекъснато са във фокуса на вниманието.
Друга причина, според авторите на изследването е, че в малките населени места връзките между хората и институциите са „по-къси“, което означава, че намирането на съмишленици и подкрепа коства много по-малко усилия. Някои участници в изследването отбелязват, че в малките населени места групите се формират по-лесно, защото младите хора често се чувстват изолирани и лишени от възможности така или иначе. Когато общността е малка, резултатите от детските и младежки дейности по-лесно стават видими; има и местна гордост, с която те се афишират и дори рекламират извън общностите, което допълнително добавя към видимостта. Това е важно, защото видимостта и признанието за резултатите от работата е един от ключовите мотиватори за детско участие, както установява и това изследване. */Доклад от изследване на Ноу-хау център за алтернативни грижи за деца, Нов български университет, 2022 г./*

Заключения на Съвета и на представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно гарантирането и създаването на граждански пространства за младите хора, които да улеснят пълноценното им участие (2021/C 501 I/04)
Младите хора концентрират потенциала на обществото за стратегически период от време и в това си качество те имат право да участват пълноценно в разработването, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките, които засягат тях и обществото като цяло, както и в съответните последващи действия на тези политики, предвижда документът.

Гражданските пространства за младите хора са пространства, които дават възможност за пълноценното им участие в обществото и са съществена част от всяко демократично общество. Те представляват политическа, обществена и социална среда (онлайн и офлайн), която отговаря на определени правни, политически, институционални и практически условия, в които на младите хора се дава възможност да упражняват гражданските си свободи, изразяващи се в достъп до информация, изразяване на мнение и формиране на сдружения или организации за участие в обществения живот, и чиято цел е оказване на влияние върху обществата и тяхното оформяне.
Младите хора се нуждаят от свободни, безопасни, отворени, достъпни, приобщаващи и представителни граждански пространства, които им

позволяват да създават сдружения, да участват в области, свързани с техните нужди и интереси, независимо от темата, да изразяват мнение по обществени въпроси и да участват в процеса на вземане на решения в публичния сектор, предвиждат Заключенията на Съвета.

Докладът от изследване на Ноу-хау център за алтернативни грижи за деца, Нов български университет, 2022 г. откроява няколко ключови бариери пред разширяването на младежкото участие в разработването и реализирането на политики на местно ниво.

Бариера 1: Властовата динамика в отношенията между възрастни и децата:

Съществуват стереотипи по отношение на присъствието на децата и младежите в публичното пространство и обществения дебат, които водят до това мненията им да се омаловажават и пренебрегват. Колкото по-поляризиран е широкият дебат по една тема в обществото, толкова повече изказванията на децата и младите хора по нея се тълкуват като плод на манипулация и злоупотреба с тях.

В доминиращия наратив за мястото на децата в социалния ред, монополът върху знанието кое е добро и полезно за тях, се държи от възрастните (родители, професионалисти, граждани най-общо). Възрастните смятат, че знаят как изглежда най-добрият възможен живот за едно дете по-добре от него самото.

Бариера 2: Апатията към гражданското участие и съмнения в потенциала за промяна:

Открояваща се тенденция на засилваща се апатия на младите хора към гражданското участие и това да се занимаваш с нещо активно и постоянно. На този фон активизмът се свързва от самите активисти с жертвоготовност: да си активен те поставя в своеобразна позиция на уязвимост; прави те видим, атакуван, но като активист ти приемаш тази роля в името на това да са видими и успехите ти и да намериш съмишленици.

Системното подценяване на усилията и капацитета им да участват във вземането на решения и процесите около тях намалява мотивацията им за участие. Това се оказва пречка в гражданската активност и за по-късно през живота им като възрастни хора.

На второ място е факторът страх от разочарование: активните децата се обезсърчават не от провала на инициативите си, а от липсата на подкрепа и

особено на конструктивна обратна връзка. Системната липса на сериозен, аргументиран разговор и уважително отношение в крайна сметка носи усещането за безсилие и безсмисленост на участието при децата и младите хора.

Бариера 3: Социалната изолация на уязвимите групи:

Специфичните бариери пред опитите за участие и активизъм на деца и младежи от уязвимите групи са свързани с изолацията и дискриминацията, неувереността и липсата на житейска опора, които трябва да бъдат преодолени на първо място, преди изобщо младите хора от тези групи да се сблъскат и с описаните вече бариери пред участието. Йерархичната система създава специфични проблеми: напр. служителите, които непосредствено се грижат за децата, имат желание за промяна или са готови да сътрудничат в работата по външен за услугата проект с децата, но ръководителят или доставчикът отказват достъп. На практика се оказва, че всичко зависи от волята на овластените да вземат решенията, която често обрича децата на липса на досег със света извън услугите – от неразбиране на ползата, от предпазливост, от страх от промяна.

Изследването констатира, че подобно на децата и младежите, организациите също имат трудности да комуникират своите постижения. „За широката публика изглежда, че организациите правят детско участие заради самото правене на детско участие, което доброжелателно се тълкува като „уплътняване на свободното време на децата“, а недоброжелателно – като едва ли не някаква тяхна собствена, користна цел, в която въвличат нищо не подозиращи деца. За да избегнат такива тълкувания, много от организациите – съзнателно или не – избират също да залагат на непосредствено видимите резултати при комуникацията, вместо да инвестират усилия да обясняват социалния смисъл и значението на детското участие и активизъм.

В публикувания през юли 2022 г. **Анализ на участието на младите хора в процесите на взимане на решения в България и в ЕС, в т.ч. с акцент върху „зелените“ решения и дигитализацията Икономическият и социален съвет** обръща внимание на липсата на интерес и мотивация у младите хора за работа по проблемите, които ги касаят. „Явно изразеният стремеж у тях към самостоятелни решения и индивидуален подход към живота напоследък е изместил активността им от обществено-политическия живот към частния икономически сектор“ се казва в доклада и се препоръчва провеждането на системни и ресурсно обезпечени действия.

ИСС изразява позиция, че за мотивирането на младите хора за участие в процесите на вземане на решения са необходими последователните усилия от страна на местните власти за подкрепа на идеи, бизнес и организации на младите хора, чрез които да изказват мнението си. Когато местните власти подкрепят и насърчават младежкото участие, те допринасят за социалната интеграция на младежите, за това те да се чувстват значими и техните идеи да бъдат чути. По този начин би могло да се въздейства не само върху връщането на интереса на младежите, но и върху разгръщането на тяхното участие в съвременните обществени механизми.

ИСС отчита, че е необходим активен ангажимент на централните, регионалните и местните власти за създаването на младежки организации, младежки съвети и младежки парламенти и насърчаването им за участие в обсъждания и дейности на местно, регионално и национално ниво. Анализът обръща внимание, че от ключово значение е създаването на механизми и инструменти за популяризирането на добри практики, свързани с младежкото участие и разпространението им и откроява потенциала на програмите за развитие на младежки дейности.

В докладът е изразено становището, че дейности по отношение на гражданското възпитание в училище и развитие на ученическото самоуправление биха осигурили последователно и устойчиво участие на младежите, качествена подготовка за реализирането им и отговорно гражданско поведение.

ИСС изразява позиция, че включването на читалищата (особено тези в по-малките населени места) като средища за информация, неформално обучение, културно изразяване и гражданско и младежко участие е приложим и приветстван подход. Така ще се постигне популяризиране на традиционни знания и умения (нематериално културно наследство), както и обмяна на ефективни практики за привличане на детска и младежка аудитория чрез тяхната дейност.

Редица изследвания по проблемите на младежкото участие и активизъм откроват **ползи за младите хора и младежките организации от включването в процеса на взимане на решения**, които могат да бъдат обобщени така:

• Повишаване на знанията на младите хора за обществото като сложна система от различни интереси, между които трябва да бъде търсена синергия и разбиране за собствената роля и значимост в процеса на вземане на решения;

• Изграждане на умения за участие в обществения живот чрез принос при формирането на политики;
• Формиране на отговорност към общността и собствения живот чрез практическо участие в планирането на бъдещето;
• Структуриране на познания за обществено-политическата среда, като предпоставка за бъдещата обществена активност на младите хора;

Потенциални **ползи за институциите, отговорни за създаването и реализирането на младежки политики на местно, регионално и национално ниво**, от привличането на млади хора в процесите:

- Реално апробиране на идеите, плановете и дейностите, чрез отношението на младите хора, като основни действащи лица в тяхното реализиране / особено за актове и стратегически документи с дългосрочен хоризонт/;
- По-голяма легитимност на решенията и политиките, пряко касаещи младите хора;
- По-добро познаване на нуждите, очаквания и проблемите на младежката среда като основа за структуриране на конкретни и ефективни действия, насочени към тяхното преодоляване и подобряване;
- Стимулиране на млади активни хора за участие в обществения живот, като инструмент за привличане в работата на институциите на различни нива;

В рамките на изпълнението на проект „Насърчаване на включването на младежките организации и младите хора в процесите на формулиране на политики и вземане на решения съвместно с институциите на местно, регионално и национално ниво“ доклад на Националната мрежа на децата дава и следните препоръки за повишаване ролята на младите хора в процесите на гражданско участие:

- Засилване на участието на младите хора и младежките организации чрез включване в процесите на взимане на решения на всички нива: от консултиране, разработване, формулиране, изпълнение до мониторинг, отчетност и оценка на инструменти, политики, стратегии и програми за младежта;
- Насърчаване на включването чрез подходящи обучителни програми и повишаване на капацитета на младежките организации, младежките лидери и представители за участие в процесите на взимане на решения;

- Повишаване информираността за възможностите за включване на младите хора и улесняване достъпа до информация на по-широк кръг млади хора, включително и на социално изключени групи.
- Създаване на структури и механизми, които улесняват и подпомагат младежкото включване в процесите на взимане на решения, като например Консултативни младежки съвети по места.
- Предоставяне на необходимата финансова подкрепа и подходяща инфраструктура, която да подпомага развитието на младежкия сектор и младежките организации и способства за повишаване на техния капацитет за участие.
- Разработване на стратегически документи за развитие на младежта на местно ниво, които да са синхронизирани с националните и европейски такива, но и да отчитат особеностите на съответното населено място и възможностите за подпомагане на развитието на младите хора.
- Местните институции да събират и анализират информация за нуждите на младите хора на местно ниво, за да гарантират, че създаваните младежки политики са базирани на доказателствен подход и ще бъдат максимално ефективни.

III. Община Банско – анализ на възможностите за гражданско участие и овластяване на младите хора

В изпълнение на възложеното в рамките на Обособена позиция 1 „Проучване и анализ на провежданите политики и нормативната уредба в България, регламентиращи участието на младите хора в управлението на общинско равнище“, дейност 1 по проекта, съгласно избора на пилотни общини, на чиято територия да бъдат извършени част от проектните дейности и съгласно методиката и подхода за работа, в община Банско е изпълнен комплекс от дейности.

Във връзка с получаване на съгласие и съдействие от ръководствата на общините за включване в част от дейностите, е установен контакт на управленско ниво в община Банско. С официално писмо, изготвено от изпълнителя, възложителят е представил целите и задачите на предстоящото изследване и по официален ред в писмена форма е изискал съгласие за

участие. Избраният подход е съобразен с действащите административни процедури и принципите на субординация.
С писмо изх. № ОПДУ-ОБ-01 от 28.02.2023 г. до кмета на община Банско възложителят е информирал подробно за предстоящите дейности в рамките на изпълнението на проект BG05SFOP001-2.025-0223, с наименование "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво", финансиран по процедура BG05SFOP001-2.025 „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“, по Приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Представени са коректно пълният обхват дейности, които предвижда да бъдат извършени на територията на общината – както тези, които изискват участие на експерти от общинската администрация, така и последващи дейности, в изпълнение на ОП2, за които ще бъдат ангажирани младежи от съответната община.
Писмото съдържа информация за планираните дейности и целите, за които ще бъде използвана набраната информация. В писмото коректно са посочени аспектите на проучването, заложени във въпросниците за интервюта с експерти от общинската администрация. Изрично е посочено, че всички срещи и интервюта с определените представители на общината ще бъдат провеждани след предварителна уговорка, в удобно за тях време и предимно дистанционно по електронен път, за да не бъде повлияно върху изпълнението на преките им служебни задължения.
Съгласно предвидените последващи действия, свързани с представянето на изготвените доклади и анализи, община Банско е информирана, че всички изготвени проучвания и анализи ще бъдат представени в рамките на планирани по проекта публични събития, на които възможност за участие ще бъде предоставена и на представители на съответната община. С цел ефективно прилагане на резултатите от извършените анализи и направените препоръки, общината ще има възможност да разполага с публично представените резултати от изпълнението, за да бъдат вътрешно анализирани и приложени в практиката на местната администрация.
В отговор с писмо № 30-23-172-(1) от 15.03.2023 г. Община Банско изразява съгласие за включване като пилотна община за провеждането на проучване, в рамките на проекта.

Администрацията на Община Банско заявява в писмото готовност за съдействие за провеждане на изследването, като посочва като лица за контакт следните експерти:

- Иван Докторов - Секретар на Община Банско;
- Десислава Хаджирускова - Директор дирекция "Административно обслужване",
- Ани Тренчева - Специалист "Младежки дейности и спорт".

На база общата действаща към момента на изготвяне на доклада нормативна база и въз основа на препоръките за политиките, свързани с гражданското участие и включване на младите хора в процесите на създаване, прилагане и мониторинг на политики, е извършено и проучването на ниво община, съгласно изискванията на възложителя, чрез прилагане на методите на кабинетно проучване, обработка и анализ на бази данни и персонални интервюта.

В анализа на действащи документи на местно равнище, е извършен пълен преглед на действащи стратегически и нормативни документи в община Банско, свързани с регламентация на гражданското участие и младежкото включване.
Извършен е и преглед в исторически план на документи на местно равнище, свързани с прилагането на изследваните политики и действия на общината.
Обхванати от проучването са следните публично достъпни нормативни и стратегически документи на Община Банско, в които са визирани конкретни действия, указания и възможности за гражданско участие и младежко включване в процесите на разработване, прилагане и мониторинг на политики:

- Правилник за организацията и дейността на Общинския съвет, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация, мандат 2019 – 2023 г.
- Правилник за организацията и дейността на обществения посредник на територията на Община Банско
- Вътрешни правила за предоставяне на право за достъп до обществена информация, 2022 г.
- Етичен кодекс за поведение на служителите в общинска администрация Банско, 2021 г.
- Харта на клиента, 2022 г.
- Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците на територията на община Банско – 2018 – 2020 г.
- Годишен план за младежта – 2017 г.

- Програма за детето на Община Банско за 2016 г.
- Общинска програма „Децата на Банско“
- Програма за управление на община Банско за периода 2019 – 2023 г.
- План за интегрирано развитие на община Банско 2021 – 2027 г.
- План за действие на Община Банско в изпълнение на областната стратегия за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация за периода 2021 – 2023 г.

III.1. Преглед на нормативни документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора

Правилник за организацията и дейността на Общинския съвет, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация, мандат 2019 – 2023 г. е приет с решение №95 по Протокол №5/13.02.2008г. на Общински съвет – Банско, допълван и изменян с Решение №280 от Протокол №18/04.12.2020 г. и Решение №637 от Протокол №36/25.02.2022 г. на Общински съвет-Банско.
Документът дефинира основната цел на Общинския съвет - да осигури ефективна организация на работата на общинския съвет, неговите комисии и взаимодействието им с общинската администрация за осъществяване на местното самоуправление. Местното самоуправление, като възможност на гражданите да участват с инструментариума на представителната демокрация в определянето на насоките и политиките за развитие на общината е основополагащ принцип в работата на ОС.
Принципът на публичността и функционирането при условия, предполагащи гражданско участие са заложени като фундаментални в работата на Общинския съвет. Като колективен орган на местното самоуправление той „осъществява своите правомощия при спазване принципите на законност, публичност, отговорност и гражданско участие“.
Правилникът транспонира принципа на прозрачност и гарантирано гражданско участие и в преките задължения на общинските съветници, определени в чл.23., ал.1, т.2: „Общинският съветник е длъжен да поддържа връзки с избирателите и да ги информира за дейността и решенията на общинския съвет“.

Демократичните принципи за гражданско участие са заложени и в нормите на Правилника, отнасящи се до функциите и процедурите в работата на **Постоянните комисии към ОС**:

- Постоянните комисии имат за задача: да проучват потребностите на населението в съответната област и да правят предложения за решаване на проблемите;
- Три дни преди заседанието председателят на комисията информира обществеността за предстоящото заседание, като обявява предложението за дневен ред, датата, часа и мястото на провеждане на заседанието на официалната Интернет страница на общината;
- Откритите заседания на постоянните комисии може да бъдат излъчвани пряко на електронната страница на Общински съвет-Банско и/или на друга електронна платформа;
- Комисиите могат да провеждат изнесени заседания в друго населено място на общината по обществено значими въпроси, засягащи интересите на гражданите на съответния район, квартал или населено място;
- Председателят на комисията може да кани на заседание представители на държавни институции и ведомства и други заинтересовани страни, ако се разискват въпроси от тяхната компетентност или се засягат техни права и интереси.
- Към постоянните комисии могат да бъдат формирани и временни комисии по конкретен повод за проучване на конкретни въпроси и за провеждане на анкети.

Общински съвет – Банско се състои от 17 общински съветници. За мандат 2019-2023 г. са сформирани 7 постоянни комисии, които работят в следните направления:

- Комисия по бюджет и финанси;
- Комисия по ТСУ, общинска собственост, земеделие и гори;
- Комисия по младежки дейности и спорт;
- Комисия по местна политика в образованието и духовната сфера;
- Комисия по социална политика, здравеопазване и сигурност на гражданите;
- Комисия по туризъм и екология;
- Комисия за противодействие на корупцията

Широк спектър от възможности за гражданско участие са заложени и в нормите на Правилника, регламентиращи дейността на общинския съвет като колективен орган на местното самоуправление:

Чл.56, ал.1, т.2 предвижда най-малко пет дни преди заседанието **председателят на общинския съвет информира обществеността за предстоящото заседание**, като обявява дневния ред, датата, часа и мястото на провеждане на заседанието на предварително определените за това места в общината и на официалната Интернет страница на общината

Съгласно чл.63 от Правилника **заседанията на общинския съвет са открити**, но дори решенията, взети на закрити заседания, се обявяват публично.

Гражданите имат право да присъстват на заседанията на общинския съвет като Председателят на общинския съвет е длъжен да осигури условия за присъствие на граждани, представители на неправителствени организации и на медиите.

В рамките на заседанията на ОС г**раждане могат да се изказват, да отправят питания, становища и предложения** от компетентността на общинския съвет, кмета или общинската администрация, представляващи обществен интерес, както и да получат отговор от компетентните лица в рамките на същото заседание устно или писмено, при изрично заявяване на това желание. При питания, изискващи извършване на допълнителни справки или проучвания, отговорът се отлага за следващото заседание.

Чл.94 дава възможност на Общинския съвет със свое решение да създава **консултативен/обществен съвет**, който да подпомага работата му по конкретни въпроси. С решението си, общинският съвет приема и правила за функционирането и участието в консултативен/обществен съвет.

Общинският съвет може да организира **публични обсъждания** на проекти за решения от значим обществен интерес за местната общност. Целта на обсъждането е гражданите на общината и другите заинтересовани лица да дадат становища и предложения по проекти за решения. За публичните обсъждания Председателят на ОС уведомява заинтересованите лица и оповестява чрез местните печатни и електронни медии или Интернет решението по ал.2 най-малко три дни преди датата на обсъждането. За постъпилите становища и предложения от заинтересованите лица или гражданите се съставя протокол, който се внася за разглеждане в общински съвет заедно с проекта за решение и становищата на постоянните комисии.

Представителната демокрация дава на гражданите и техни организации да участват в управлението на общината и чрез своите представители – общински съветници. Общинският съвет упражнява контрол върху актове на кмета на общината, издадени в изпълнение на актовете на общинския съвет, а **общинските съветници могат да упражняват контролните си функции чрез питания**.

Предвид изложеното може да бъде направено заключението, че заложените в нормативния акт възможности за гражданско участие обхващат всички функции на Общинския съвет:

- нормотворческа / чрез работата на постоянните комисии и заседанията на ОС/;
- стратегическа / чрез обществените обсъждания и различните форми на достъп до заседанията на ОС и неговите структури, както и чрез формиране на консултативни органи;
- контролна – чрез питания на гражданите и питания, отправяни от общински съветници;

Въведените широки възможности за гражданско участие се прилагат равнопоставено, поради което, каквато е практиката и на ниво национално законодателство, не са предвидени специални привилегии за младежи. При интерес и достатъчно заинтересованост, независимо от възрастта, всички граждани могат да се възползват от правата, предоставени им чрез Правилника на ОС.

Правилник за организацията и дейността на обществения посредник на територията на Община Банско, приет с Решение на ОС № 196 от Протокол № 11/23.06.2016 г.

Правилникът е приет на основание чл.21 от ЗМСМА и чл.3 от Правилника за организацията и дейността на Общинския съвет. Обществениият посредник съдейства за спазване правата и законните интереси на гражданите пред органите на местното самоуправление и местната администрация в община Банско. На практика неговите функции разширяват и развиват правата на гражданите за участие в местното управление, чрез допълнителни възможности по конкретни казуси, които те възприемат като засягащи техните лични права. Нещо повече, на практика обществениият посредник съдейства на гражданите да упражнят права, за които нямат достатъчно конкретни процесуални познания или са наличие други причини от личен характер, поради които гражданите не се възползват от законни права, свързани с местното самоуправление.

Дейността на обществения посредник се осъществява чрез подаване на предложения и сигнали до местните органи на властта. Дейността на обществения посредник е насочена към подобряване на качеството на административните услуги и повишаване на правната култура на гражданите. Обществениият посредник осигурява равни възможности на гражданите да защитят правата и законните си интереси, при стриктно спазване на

принципите на законността, независимостта, справедливостта, прозрачността, хуманността и толерантността.
Съгласно Правилника, жалби чрез обществения посредник могат да подават български и чужди граждани, както и лица без гражданство, юридически лица и организации, които осъществяват дейност на територията на община Банско. Жалби и сигнали могат да бъдат подавани в случаите на: нарушаване на изискванията за законосъобразност и правилност на административните актове и действия на органите на местната власт; неспазване на процедури за издаване на административни актове и предоставяне на административни услуги; предоставяне на невярна или недостатъчна информация за упражняване правата и задълженията на гражданите; прояви на некомпетентност, недоросъвестност и незачитане достойнството на гражданите.

Вътрешни правила за предоставяне на право за достъп до обществена информация, 2022 г.
Във връзка с гарантиране правата на гражданите за участие в управлението на местно ниво, Община Банско е приела и вътрешни за администрацията правила, регламентиращи единни процедури за предоставяне на обществена информация и унифициране на прилагането на разпоредите на ЗДОИ в структурите на общинската администрация.
Правото на достъп до обществена информация, съгласно Вътрешните правила, са гарантирани за гражданите на Република България, чужденците и лицата без гражданство, както и всички юридически лица.
Предмет на правилата е всяка информация, свързана с обществения живот в Република България и даваща възможност на гражданите да си съставят собствено мнение относно дейността на община Банско.
Документът дефинира и обхвата на понятието „информация от обществения сектор“ - всяка информация, обективирана върху материален носител, включително съхранена като документ, звукозапис или видеозапис, и събрана или създадена от община Банско.
Администрацията осигурява на гражданите достъпа до обществена информация при спазване на следните основни принципи:

- откритост, достоверност и пълнота на информацията;
- осигуряване на еднакви условия за достъп до обществена информация;
- осигуряване на законност при търсенето и получаването на обществена информация;
- защита на правото на информация;

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- защита на личната информация;
- гарантиране на сигурността на обществото и държавата

С оглед гарантиране на единни стандарти в работата на общинската администрация Община Банско е утвърдила и прилага:

Етичен кодекс за поведение на служителите в общинска администрация Банско, 2021 г.

Кодексът определя правилата за етично поведение на служителите в общинска администрация Банско и има за цел да повиши общественото доверие в техния професионализъм и почтеност, както и да издигне престижа на общинското управление.

Дейността на служителите в общинската администрация се осъществява при спазване на следните комплекс от принципи за поведение, един от които е отчетност – осъществяване на дейността по начин, даващ възможност да се проследяват изпълнението на служебните задължения, резултатите и взетите решения. Той гарантира прозрачността в управлението и действията на администрацията и се явява неделима част от механизмите за граждански контрол в публичния сектор.

Глава втора на Етичния кодекс регламентира взаимоотношенията на служителите в общинската администрация с физически и юридически лица и организации. Разпоредбите на тази глава имат обвързващ характер по отношение действията на служителите на администрацията и гарантират равнопоставеност при предоставяне на административните услуги: „Служителите са длъжни да се произнасят по исканията на лицата и да им предоставят цялата необходима информация с оглед на защитата на техните права и интереси.

Етичните норми възлагат на служителите в общинската администрация и ангажимент да информират гражданите и представителите на юридически лица и организации включително за възможностите за обжалване в случаи на допуснати от администрацията нарушения или отказ за извършване на административна услуга.

Харта на клиента, 2022 г.

Хартата на клиента е утвърдена със Заповед №09-22-93/01.04.2022г. на Кмета на община Банско. Прилаганите стандарти за качество на административното обслужване и гарантират на гражданите стриктното и в пълен обем спазване

на техните законови права, като подробно са изложени и всички възможности, въведени от общината.
Съгласно Хартата служителите на общинската администрация отговарят на запитвания на граждани от общ характер:

- за устни запитвания на място или по телефона - на момента;
- ако е необходима допълнителна проверка - в рамките на 20 минути;
- до 5 работни дни, ако запитванията са постъпили по пощата или по електронната поща.

В хартата са посочени и всички канали, които Община Банско използва за осигуряване на публичност и прозрачност на своите действия.

III.2. Преглед на стратегически документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора

Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците на територията на община Банско – 2018 – 2020 г., приета с Решение на ОС № 626, Протокол № 33 от 27.02.2018 г.
Стратегията има характер на отворен документ, който се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия. Изготвена е в изпълнение на разпоредбите на Закона за предучилищното и училищното образование и е в съответствие с Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците 2017/2019. Целта на стратегията е надграждане и ефективно развитие на системата за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за децата и учениците на община Банско. Осигуряване на възможности за разнообразна личностна изява на всички деца и ученици.
Основните аспекти на стратегията обхващат:

- осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за учене и развитие на способностите и уменията;
- повишаване капацитета на човешките ресурси за ефективно осигуряване на потребностите на всички деца и ученици;
- подобряване на материалните условия и достъпността на училищната среда;
- подобряване на взаимодействието между учители, ученици и родители;

- развитие на институциите в системата на предучилищното и училищното образование;
- подобряване на сътрудничеството с НПО и гражданското общество за постигане на добра обществена информираност и съпричастност към целите на приобщаващото образование.

Стратегията се изпълнява от образователните институции на територията на община Банско, а общината отговаря за цялостното й изпълнение и приноса към изпълнението на областната стратегия. Всички дейности по изпълнението на стратегията е предвидено да бъдат публикувани на сайта на общината.

Годишен план за младежта – 2017 г.

Планът е приет в изпълнение на Закона за младежта, в сила от 20.04.2012 г. и Националната стратегия за младежта 2010 – 2020 и е съобразен с държавната политика за младите хора в съответствие с приоритетите за развитие на общината.

Общинският план съдържа:

- Анализ на предизвикателствата пред младежите в община Банско;
- Приоритети и специфични цели за провеждане на общинската политика за младежта и мерки за постигането й;
- Описание на дейностите, които допринасят за постигане на целите на Националната стратегия за младежта, в следните аспекти: формално и неформално учене; младежка заетост; достъп до информация и качествени услуги; гражданска активност; спорт и здравословен начин на живот; развитие на младежкото доброволчество; превенция на социалното изключване на млади хора в неравностойно положение; развитие на младите хора в малките населени места и селските райони; превенция на престъпността;
- Организация и координация на дейностите;
- Действия по наблюдение, оценка и актуализация на общинския план за младежта;
- Реда и начина за осигуряване на публичност на плана.

Програма за детето на Община Банско за 2016 г.

Приета с Решение №144 на Общинския съвет, Протокол № 8 от 28.03.2016 г. на основание чл.20 и чл.21 ал.1 т.23 от ЗМСМА, чл.21 т.1 от Закона за закрила на детето.

Приоритет 4 на приетата програма е насочен към насърчаване участието на децата. Поставените цели са свързани с гарантиране правото на децата на участие в процеса на вземане на решения, свързани с политиките на община

Банско, свързани с децата и популяризиране сред децата и родителите и обществеността на Програмата. Програмата гарантира равен достъп на децата до всички форми на активна обществена дейност, съобразно тяхната възраст и компетенции и предвижда мерки за насърчаване на децата с изявени дарби.

Общинска програма „Децата на Банско“

- Общинска програма „Децата на Банско“, приета с решение на общински съвет № 220/Протокол № 15 от 04.09.2020 г. е насочена към подпомагане на деца и младежи с изявени дарби чрез: осигуряване на бази за качествено образование, развитие на творческите способности и спортни изяви: спортните бази на общината, училища, детски градини, читалища и др.;
- осигуряване на извънкласни форми за занимания;
- организиране и провеждане на летни школи;
- подпомагане организирането и участието на изявени деца и младежи в конкурси, обучителни и спортни лагери, пленери, турнири, олимпиади и др.;
- организиране на образователни, спортни и културни събития, чрез които децата и младежите могат да демонстрират знанията и възможностите си;
- проучване на желанията и интересите на децата с изявени таланти и насочването им към подходящи форми за ангажиране на свободното време.

Програма за управление на община Банско за периода 2019 – 2023 г.

Програмата обхваща управленския мандат в местната власт 2019-2023 г. Изготвена е в съответствие с чл.44, ал.5 от Закона за местно самоуправление и местната администрация. Съобразена е със стратегически цели и приоритети, заложени в европейски, национални и регионални стратегии за местно самоуправление и развитие.

Основните принципи, заложени във формулираните политики и конкретни действия са: прозрачност, демократична власт, споделена отговорност, които се изразяват в „пряк контрол на гражданите в дейността на общинската администрация; реална оценка на приноса на всеки гражданин в управлението и развитието на общината;“. Управленската програма е базирана на признаването на общоевропейските ценности единство и многообразие, които се изразяват в прилагането на местно ниво на политиката

на толерантност, недопускане на дискриминация, пресичане на опити за дезинтеграция.

Приоритет 6 в Програмата за управление на община Банско предвижда конкретни действия, насочени към грижите за младежта и спорта. Те включват:

- Създаване на условия за практикуване на различни видове спорт от децата и младежите на Община Банско;
- Приоритет за масовия спорт на нашите деца и младежи;
- Изграждане на нови спортни площадки;
- Възраждане на градските междуучилищни първенства;
- Привличане на младежта за участие в управлението на общината чрез създаване на „Младежки общински борд“;
- Разглеждане и реализиране на иновативните идеи на младите хора от Община Банско;
- Подкрепа за спортните паралелки в училищата;
- Организиране на ежегоден конкурс “Най – добър спортист на Община Банско".

Приоритетните дейности са формулирани на база единната визия за развитие на общината и ролята на администрацията в стимулиране на икономическата активност, насочена към развитие на икономически профил, базиран на развитието на туризма и спорта в община Банско. В този контекст са и формулираните конкретни мерки в сферата на младежките политики.

Програмата за управление на Община Банско за периода 2019 – 2023 г. е динамичен отворен документ, който предполага системен анализ, надграждане и развитие.

План за интегрирано развитие на община Банско 2021 – 2027 г.

Като потенциал за развитие в анализа на Плана са идентифицирани следните приоритети, фокусирани пряко върху младите хора: „Съхраняване на демографския потенциал с грижа към младите хора, създаване на работни места за младежи; намаляване дела на рано напусналите училище; увеличаване броя на младите хора с висше образование и др.; обхващане на по-голям брой деца и младежи в образованието.

ПИРО е разработен и приет при прилагане на широк спектър от инициативи за насърчаване на гражданското участие:

Информиране -_в процеса на разработка и приемане на стратегическия документ предоставянето на информация към гражданите е осъществявано приоритетно чрез интернет страницата на общината: https://www.bansko.bg.

Всички заинтересовани страни са информирани за процеса на разработване на ПИРО.

Консултиране - проведено е анкетно проучване с цел да се съберат гледните точки на представителите на бизнеса, организациите и отделни лица, неправителствени организации и гражданското общество като цяло относно конкретна политика или тема като част от официална процедура по разработване на ПИРО. Анкетното проучване е проведено в периода от 25.10.2021г.

Диалог - структуриран, дълготраен и ориентиран към резултати процес, който се основава на взаимен интерес в обмена на мнения между публични органи, физически лица, НПО и гражданското общество като цяло. Предвид действащите към момента за обществено обсъждане противоепидемичните мерки, не са предприети стъпки за провеждане на обществени събития, но от страна на администрацията са отправени писмени запитвания и получени писмени отговори от кметове/кметски наместници, държавни структури, представители на бизнеса и др.

Проведени са дискусии във фокус групи на 13.12.2021г. по следните тематични направления:

1. Публични услуги (здравни, образователни, социални и др.).

Участници: управители на социални услуги; Бюро по труда или релевантен местен представител на АЗ като представител на ЗС, защитаваща интересите на безработните, директори на училища и детски градини

2. Култура, туризъм, младежки дейност и спорт.

Участници: хотелиери, ски училища, ресторантьори, сладкари и др. (тематичен акцент – туризъм); Сдружения на собствениците на самостоятелни обекти в сграда в режим на етажна собственост (тематичен акцент – енергийна ефективност)

3. Култура, туризъм, младежки дейност и спорт.

Участници: председатели на спортни клубове, Читалища, Музей Банско, самодейни състави, занаятчии, НПО – работещо в сферата на творческите индустрии и трансформация на градското пространство в такова за развитие на култура, творчество и занаятчийство

4. Инфраструктура, транспортна достъпност и околна среда.

Участници: Парк Пирин, ЧЕЗ, Овър газ, ВиК, Общинското предприятие „Топлоснабдяване Банско“ ЕООД, НПО – работещи в сферата на околната, „ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ“ АД; организации/ институции, релевантни към решаване на проблемите със съществуващите свлачища на територията

5. Икономическо развитие и професионално образование.

Участници: Земеделци, ЗТА, дърводелци, търговци, икономика: мебели, зеленчукова борса, селско стопанство, споделени пространства, технологичен офис

План за действие на Община Банско в изпълнение на областната стратегия за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация за периода 2021 – 2023 г.

Планът за действие на община Банско е разработен и приет в изпълнение на Областната стратегия за приобщаване на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация, обхваща периода 2021 – 2023 г. и има за цел да анализира ситуацията в общината към момента и да планира дейностите, в изпълнение на националната политика по приобщаване на уязвими граждани. Акцентите в Плана за действие следват приоритетите, заложени в Областната стратегия, като се надгражда постигнатото в периода на изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) (НСРБИР).

Приоритетните области на действие са: образование; здравеопазване; заетост; жилищна политика; върховенство на закона и недискриминация; култура;

В изготвянето на Плана за действие за периода 2021-2023 г. са участвали следните институции и организации, като част от Общинския оперативен екип:

- Община Банско;
- Дирекция "Социално подпомагане" гр. Разлог; филиал гр. Банско;
- Дирекция "Бюро по труда" гр. Разлог, филиал гр. Банско;
- Представители на ромската общност и здравен медиатор;
- Лични лекари и Медицински център "Благовещение";
- Училища и детски градини;
- Районно полицейско управление гр. Банско;
- Читалище „Никола Вапцаров" гр. Банско.

За изпълнението на Плана за действие на община Банско е предвиден механизъм за управление, базиран на сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на местно ниво с представители на неправителствени организации и на отделните етнически общности. Участието на хората от отделните етнически общности е от ключово значение при формирането и реализацията на политиките за интеграция, както и във всички други политики, касаещи просперитета и развитието на община Банско. Включването им във всеки етап от създаването, изпълнението, наблюдението и оценката на

политиките на всички нива обогатява процеса от гледна точка на интересите на общността и компетентността на експертите, работещи по отделните области.
Планът предвижда регулярното провеждане на срещи на Общински съвет за сътрудничество по етническите и интеграционни въпроси (ОССЕИВ).
Механизмът за мониторинг и оценка предвижда Кметът на общината да определя със заповед Звено за мониторинг и оценка като относително самостоятелна структура. Кметът на общината определя отговорно лице, което да координира изпълнението и отчитането на плана за действие за изминалата година пред общинския съвет, в срок до 1 февруари на текущата година.
Звеното за мониторинг и оценка изготвя мониторингов доклад за изпълнението на Плана за действие на община Банско в изпълнение на областната стратегия за равенство, приобщаване и участие на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация за предходната година, която се изпраща до Областния управител.
В процес на изпълнение е проект „Заедно напред“ с бенефициент Професионална гимназия по селско стопанство и туризъм „Алеко Константинов“, финансиран от ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. Целта на проекта е да се постави акцент върху интеркултурността, която се интерпретира като възможност за взаимно обогатяване чрез взаимодействие между учениците от различните етнически малцинства, чрез изява на собствената им културна идентичност и поле за формиране на национална идентичност. Чрез реализацията на проектните дейности ще се постигне съхраняване и утвърждаване на различните идентичности на учениците и ще се ограничи рисковото поведение на учениците, като през свободното им време те ще бъдат насочени към полезни и интересни занимания, чрез развиване и обогатяване на техните възможности. В резултат от изпълнението на проекта се очаква интегриране в образователната система на 39 деца, ученици, младежи от етнически малцинства.

III.3. Публичност и прозрачност на политиките и действията на община Банско, ориентирани към улесняване на гражданското участие в процеса на разработване, прилагане и мониторинг на политики в това число и насочени към младежите

Анализирана е публично достъпна информация за дейността на община Банско, свързана с приобщаване на гражданите към процесите на формиране и прилагане на политики и даване на публичност за инициативи на общината, насочени към привличане за участие гражданите.

Общинска администрация Банско публикува в **Портала за отворени данни**, създаден и поддържан от Министерството на електронно управление, информационни масиви и ресурси на администрацията, които са утвърдени за публикуване в отворен формат с решения на МС и/или които са планирани да бъдат публикувани в Интернет. В ежегодните цели на администрацията се включват цели по осигуряване на поетапно публикуване в интернет в отворен формат на информационните масиви и ресурси, които поддържа, достъпът до които е свободен.

За осигуряване на прозрачност в дейността на общинската администрация и улесняване на гражданите за достъп до обществена информация периодично се публикува актуална информация в официалния **сайт на община Банско**, която съдържа:
1. описание на правомощията на кмета на община Банско и данни за общината, функциите и отговорностите на ръководената от него администрация;
2. списък с издадените актове в изпълнение на неговите правомощия и текстовете на издадените от органа нормативни и общи административни актове;
3. описание на информационните масиви и ресурси, използвани от съответната администрация;
4. наименованието, адреса, адреса на електронната поща, телефона и работното време на звеното в съответната администрация, което отговаря за приемането на заявленията за предоставяне на достъп до информация;
5. устройствен правилник и вътрешни правила, свързани с предоставянето на административни услуги на гражданите;

6. стратегии, планове, програми и отчети за дейността;
7. информация за бюджета и финансовите отчети на администрацията, която се публикува съгласно Закона за публичните финанси;
8. информация за провежданите обществени поръчки, определена за публикуване в профила на купувача съгласно Закона за обществени поръчки;
9. проекти на нормативни актове заедно с мотивите, съответно- доклада и резултатите от общественото обсъждане на проекта;
10. уведомления за откриване на производството по издаване на общ административен акт по чл. 66 АПК, включително основните съображения за издаване на акта и формите и сроковете на участие на заинтересованите лица в производството;
11. информация за упражняването на правото на достъп до обществена информация, реда и условията за повторно използване на информация, таксите по чл.41ж от ЗДОИ и форматите, в които се поддържа информацията;
12. обявления за конкурси за държавни служители;
13. подлежащата на публикуване информация по Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси;
14. информация, която е публична, съгласно Закона за защита на класифицираната информация и актовете по прилагането му;
15. информация по чл.14, ал.2, т.1-3 от ЗДОИ;
16. информацията, предоставена повече от три пъти по реда на глава трета от ЗДОИ;
17. друга информация, определена със закон.
Обществена информация се публикува или предоставя на интернет страницата на община Банско след одобрение от Секретаря на общината.

На **информационното табло на Община Банско** се поставя писмена информация относно формите на достъп до обществена информация, дължимите разходи, съгласно Наредбата на Министъра на финансите и начините за заплащане.
В хода на анализа са проследени всички обявявани на интернет страницата на общината покани за участие в публични обсъждания.

В специален раздел на интернет страницата на общината „Проекти на нормативни документи“ се публикуват **проекти на всички актове и стратегически документи на местно ниво**, които са представени за обществено обсъждане. Дадена е възможност на гражданите за предоставяне на мления, бележки и коментари по съответния ред.

В секция „Най-често задавани въпроси“ на интернет страницата се публикуват най-често задаваните въпроси от граждани и фирми в процеса на предоставяне на административни услуги и се предоставят компетентни отговорите по всеки от тях.
В секция „Административно обслужване“ се публикуват:

- Годишен доклад за оценка на удовлетвореността на потребителите с:
- получената и анализирана информация от обратна връзка с гражданите;
- резултатите от измерването на удовлетвореността на гражданите;
- предприетите от общината действия за подобряване качеството на обслужване.

В община Банско функционира система за подаване от страна на гражданите на сигнали, предложения или жалби:

- По пощата до адрес: 2770, Банско, пл. „Никола Вапцаров“ № 1;
- По електронен път на адрес: delovodstvo@bansko.bg; info@bansko.bg
- в пощенската кутия за жалби и сигнали на входа на Центъра за административно обслужване;
- през Системата за сигурно електронно връчване;;
- чрез сайта на общината www.bansko.bg/Е-община/Сигнали и предложения;
- чрез форма за безплатни разговори чрез приложението Free call в сайта на общината;
- чрез приложението „Кмете, виж!“ на сайта на Общината;
- чрез горещата телефонна линия на Община Банско 0749/ 886 22;

Публично достъпни в комуникационните канали на община Банско са телефони за връзка с:

- ЦАО: 0749/88648; 0749/88619;
- със секретаря на общината – 0749/88625

Община Банско периодично провежда **анкети за проучване оценката на гражданите за работата на общинската администрация**.

- чрез попълване на анкетна карта в Центъра за административно обслужване;
- чрез използване на уеб-базиран формуляр, който се попълва онлайн на сайта на общината www.bansko.bg/Анкета - административно обслужване;

- чрез изпращане на мнение, коментар, предложение, протест, полезна информация, оплаквания, похвали в пощенката кутия находяща се на входа на Администрацията;
- попълване на книгата за похвали и оплаквания в ЦАО;
- подаване на сигнал или предложение или жалба в сайта на общината Е-община/Сигнали и предложения;
- изпращане на електронни съобщения: info@bansko.bg; delovodstvo@bansko.bg

Община Банско поддържа активни **профили в социалните мрежи** Facebook и Instagram . Публикувана е актуална информация за дейността на общината, както и архивни документи, които позволяват проследяването на процеси.

Община Банско издава и разпространява **специализиран електронен бизнес бюлетин** който популяризира мерки, дейности и политики на местно и национално ниво, насочени към икономически активни субекти в различни сектори. Изданието предоставя системна информация за нива на безработица, свободни работни позиции и отворени програми, свързани с възможности за наемане на служители; информация за програми и проекти, насочени към млади земеделски стопани; информация и разяснения за участие в програми с европейско и национално финансиране; възможности за включване в регионални, национални и международни форуми; информация за общински имоти, предоставени за продажба или отдаване под наем;
Бюлетинът системно се публикува на страницата на община Банско в Интернет и дава възможност за обратна връзка и оценка на работата на общинската администрация.
Специализираното издание е съобразено с водещия приоритет за развитие на общината за подпомагане на бизнеса и създаване на благоприятна икономическа среда и развитие на общината като водещ европейски туристически и спортен център.
В конкретните мерки и дейности – младежката група е припозната като заинтересована страна и краен получател в дейностите свързани със спорт и спортна инфраструктура и частично – култура.

III.4. Анализ на проведените интервюта / анкети със служители на общинска администрация Банско

В хода на проведените интервюта са изследвани допълващи кабинетното проучване аспекти:

- Опитът за работа в партньорства и за включване на млади хора в изпълнението на общинските политики;
- Осъществяването на мониторинг на общински политики от младежки организации или структури на гражданското общество (СГО);
- Практики за насърчаване на гражданското участие на младите хора в обществените политики.

Интервютата са проведени съгласно предварително изготвения от изпълнителя въпросник /анкетна карта/. Целта на системата от въпроси е да осигури унифициран системен подход в провеждането на интервютата и обхваща следната информация: административна информация, свързана със структурирането на управлението на дейности свързани с младите хора, основните стратегически и нормативни документи, действащи на територията на общината; годишен бюджет и финансиращи програми на общинско ниво; инфраструктура на младежките дейност, в това число и териториално разпределение; сътрудничество с младежки организации; проактивни действия на общината за интегриране на младите хора в процесите на управление, в това число разработване, прилагане и мониторинг на политики.

В рамките на административната структура на община Банско функциите по управление на младежките дейности са възложени на експерт „Младежки дейности и спорт“.
Координация и контрол по изпълнението на младежките дейности са предвидени в ресора на заместник-кмет по хуманитарни дейности, озеленяване и чистота.

В отговорите на въпросника служителите на общинската администрация посочват като основен действащ стратегически документ, в който са заложени политиките в сферата на младежките дейности и подходите в работата на администрацията, свързани с по-активно гражданско /респективно – младежко/ участие Планът за интегрирано развитие на общината.

Като основен нормативен акт на местно ниво, регламентиращ възможностите за участие на гражданите в процеса на разработване на политики и нормативни документи в интервютата се посочва Правилника за организацията и дейността на Общинския съвет, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация. Интервюираните изтъкват заложените механизми за гражданско участие в заседанията и в работата на комисиите към Общинския съвет и посочват, че информацията за дневния ред на заседанията своевременно се публикува на сайта на общината.
И двата документа са надлежно публикувани на интернет страницата на общината.

В бюджета на община Банско системно се планират средства за осъществяване на планираните дейности в изпълнение на политиките, насочени към младите хора:

Година	Размер на публичните средства, предвидени за политики в областта на младежките дейности и спорта / в лв.
2018	677 000
2019	1 040 000
2020	974 000
2021	815 500
2022	700 000

Планираните средства за 2023 г. са близо 1 000 000 лв., но не са заложени в бюджет, поради липсата на приет документ и в следствие забавяне в приемането на Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г.

На територията на община Банско са изградени следните обекти за развитие на младежки дейности:

- Младежки център, който разполага с богата програма с доста дейности за младежи и деца;
- 14 спортни клубове в различни спортове, чиято дейност е насочена към стимулиране на младежите за здравословен начин на живот. Тяхното създаване, подкрепа от страна на общината и развитие съответстват с дефинирания профил на община Банско. Почти всяка година се открива нов спортен клуб.
- Центрове за личностно развитие – на територията на община Банско интервюираните посочват функциониране на мрежа от общински и

частни центрове за личностно развитие, ориентирани по творчески интереси;
- Център за социална превенция към местната комисия за борба с противообществените прояви, който по преценка на интервюираните работи активно и успешно взаимодейства с общината;
- Частни училища по изкуства и творчески клубове;

На територията на община Банско съществува 1 ученически съвет към СОУ „Неофит Рилски".

Перспективата, в която интервюираните служители на общинската администрация посочват, че трябва да бъде развивана дейността на Центровете за личностно развитие и, при възможност, програмите в училищата са обучения за справяне с предизвикателствата на живота. В този контекст се подчертава липсата на базова правна култура у младите хора и познаване на правата и възможностите, както и на информационните ресурси, които могат да използват за собственото си развитие и за активното си гражданско включване в процесите по разработване на политики на ниво община.
През последните 2 години – 2021 и 2022 г. Община Банско пое организирането на Международния Джаз фестивал самостоятелно. В рамките на програмата на Форума общината организира творчески ателиета за деца и младежи с познавателна, образователна и интеграционна насоченост.

По отношение на териториалното разпределение на структурите за работа с деца и младежи са покрити всички населени места на територията на общината. Във всички 8 населени места в общината има форми за работа с младежи и деца. В Банско и Добринище функционират центрове за работа с младежи. В по-малките населени места /6 в рамките на общината/ тези функции се реализират от читалищата.

Предимно читалища, общинска администрация и частни образователни и спортни клубове са ангажирани с иницииране, развитие и осъществяване на инициативи, насочени към деца и младежи.
Структурата на зададения въпрос включва като възможни отговори културните институти, библиотеки, музеи. В отговорите на анкетата те не са припознати като структури с потенциал да развиват дейности по приобщаване и обучение на млади хора. Основна причина за това е капсулирането на тяхната дейност, което се наблюдава в преобладаваща част от общините и

незаинтересоваността на повечето ръководства да инициират и развиват цялостни програми и инициативи, насочени към разширяване на публиките.
На територията на община Банско има традиция за приемане на целенасочени програми за финансиране на изявени млади хора. В настоящият анализ са разгледани както действащата в предходен период до 2016 г. програма, така и Програмата за подкрепа на децата на Банско. С публични средства общината подпомага изявени млади хора в областта на науката, културата, спорта, като се отпускат еднократни помощи, помощи за реализация на техни инициативи или стипендии. Програмата е публично достъпна на сайта на общината.
На територията на община Банско няма регистрирани младежки организации. Този факт потвърждава констатациите и на други изследвания в тази област, които идентифицират липса на активност от страна на младите хора за формализиране на тяхната съвместна работа.
Изложените факти се потвърждават и от споделеното в рамките на проведените интервюта. Респондентите споделят общото впечатление, че през последните години младежите са дейни, активни, но не са фокусирани към формализиране на инициативите. Извън младежките структури на отделни партии, изключение прави младежката организация на „Ротари Клуб Банско - Разлог“. Младежите активно съдействат в рамките на инициативи на общината, като в същото време инициират и свои активности /като маратон за подпомагане лечението със стволови клетки/.
Община Банско е в напреднал етап на подготовка по създаване на „Младежки общински борд“ - консултативен орган към общинската администрация, който да привлече активни млади хора към процеса на разработване на инициативи и политики, засягащи техните интереси. Предвижда се този орган да запълни празнотата от подходяща среда за организиране на дискусии с участието на млади хора и възможност за изява на техните интереси и мнения. Амбицията е това да бъде орган, който трайно да ангажира младите хора, да дава конкретни познания за механизмите, принципите и правилата на функциониране на общинската администрация, да популяризира усилията на общината за развитие на средата, свързана с младите хора. Не на последно място, идеята на общинската администрация включва и още една важна цел – повишаване авторитета на местната власт и привличане на повече млади хора за работа в общинските структури, което е път към решаване на един от ключовите проблеми на общинската администрация на национално ниво. Слабо познати остават добри практики за участие на млади хора в процеса на разработване на политики. Поради тази причина общината е предприела

проучване на опита на български и чужди общини за създаване на консултативни органи по проблемите на младите хора към общинските администрации, с оглед развитието на конкретната идея в Община Банско.
Усилията в този аспект са в пряка обвързаност с приоритет 6 от Програмата за управление на община Банско и заложената мярка Привличане на младежта за участие в управлението на общината чрез създаване на „Младежки общински борд“.
Идентично е разбирането на интервюираните в двете пилотни общини по отношение на привилегии за гражданското участие на млади хора, които да бъдат заложени в общински документи. Община Банско е създала и поддържа широк спектър от възможности за включване на граждани в процесите на местно самоуправление. Толерирането на база възрастов признак с право не среща подкрепа. Интервюираните посочват, че всички проекти на нормативни документи са публично оповестени на сайта на общината, поканите за публично обсъждане са отворени и при интерес могат да присъстват всички. Обстоятелствата бяха потвърдени и в рамките на извършеното кабинетно проучване. Общината системно организира дни на отворените врати, насочени към млади хора, които имат възможност да се запознаят с работата и функционирането на общинската администрация. Отделни структури и кмета на общината имат приемни дни, отворени за гражданите.
През годините са правени доста опити за насърчаване на младежката активност, споделят участниците в анкетното проучване, но констатациите са, че активността се провокира от конкретни поводи и инициативи. Активност не липсва, но тя е кампанийна с тесен времеви хоризонт. В момента, в който има инициатива, в която е подходящо да се включат младежи, не липсва заряд, констатират интервюираните, младите хора се включват с желание, но липсва осъзната системност, траен интерес и младежка организация, която да управлява тази активност като единен процес и да има ясен поглед върху дефицитите и проблемите. с която това да се случва непрекъснато и да има поглед.
Основните канали за информация на младите хора за инициативи и политики на общината са преобладаващо дигитални. Регулярно публикуване на информация на сайта на общината, публикации във фейсбук групи и профила на общината в социалната мрежа. В зависимост от тематичния обхват на инициативите се организират и кампании в училища. Кампаниите в училищата и директната комуникация с учебните заведения е използвана основно за информиране за общински инициативи и набиране на доброволци, както и при обсъждания на стратегически документи, като

инициативата за провеждане на подобни обсъждания в училища е заслуга на общината.

Избраните основни канали за комуникация съответстват на интересите и начина на живот на младите хора, но следва да бъде отчетено, че основната активна страна е общината. Липсва инициативност от страна на самите млади хора, които да потърсят подкрепа и съдействие от местната администрация.

Като един от факторите за пасивност от страна на младите хора се откроява недостатъчното познаване на материята, в която са разработваните стратегически и нормативни документи. Като цяло ниската правна култура сериозно е изявена сред младежката общност. Сериозен дефицит е относителната затвореност на учебните програми и консервативността на образователната система за ефективен отговор на динамиката на обществените отношения. Резултативната ниска обществена активност на младите хора е индикатор за недостатъчно възможности за придобиване на обществена грамотност, запознаване с правата и задълженията и възможностите за пряко участие в процесите на местното самоуправление. Проблемът е идентичен както по теми, свързани с гражданското общество, така и в сферата на екологичното образование, устойчивото развитие и др.

Като релевантни действия за постигане на по-висока ефективност на политиките в подкрепа на младите хора и тяхното участие интервюираните представители на Община Банско определят организирането на по-широки консултации по обсъждани проблеми, политики и нормативни актове, на предварителни тематични дискусии, работни срещи с младежки лидери и фокус групи.

Сред недостатъците в оценката на общинските служители може да бъде отбелязана липсата на разбиране, че повишаването на прозрачността на постигнатите резултатите от прилагането на дадени политики или нормативни актове има пряко влияние върху активирането на младите хора да участват в процесите. Препоръката е изведена в Доклада от изследване на Ноу-хау център за алтернативни грижи за деца, Нов български университет, 2022 г.

В рамките на тематичния кръг от проблеми, които общинските представители определят като важни за обсъждане с целевата група млади хора са: реформа в образованието, намаляване на икономическата несигурност, подобряване на градската среда, намаляване на корупцията, климатичните промени.

Тематичният кръг обхваща както сфери, пряко свързани с отговорностите на местната власт /подобряване на градската среда, намаляване на корупцията/, така и въпроси, свързани с личностната реализация /реформа в

образованието, намаляване на икономическата несигурност/ и глобални проблеми /климатичните промени/. Отговорите дават основание да бъде направен извода, че интервюираните общински служители има ясно усещане за необходимостта от комплексни действия на институции на местно и национално ниво, по отношение на ключовите предизвикателства и са готови да бъдат активна страна.

Като основни проблеми и трудности, свързани с участието на млади хора при формулиране на стратегически документи, свързани с развитието на общината, интервютата очертават:

- Липсата на ефективни младежки организации;
- Слаба инициативност от страна на младите хора, дължаща се на лошо познаване на проблематиката и процедурите;
- Липса на достатъчно инициативност и заинтересованост;

На територията на Община Банско периодично се провеждат доброволчески и благотворителни инициативи, които на база получените отговори, се определят като ефективни инструменти за включване на млади хора в реализирането на политики на местно ниво. Отворен остава въпроса за участието на младите в процеса на иницииране и създаване на подобни начинания.

Интервюираните експерти подчертават, че младежите откликват бързо на инициативи на общината и взаимодействието е на добро ниво. Преви впечатление, че важни за обществото процеси срещат разбиране за нуждата от взаимопомощ и активират младежите. Такива са кампаниите по предоставяне на храна и лекарства на възрастни и нуждаещи се по време на Ковидпандемията, както и благотворителни кампании в подкрепа на бежанците от Украйна.

III.5. Основни изводи:

- Община Банско разполага с широка система от вътрешни актове, гарантиращи правата на гражданите за активно участие в процесите на разработване обсъждане, приемане и изпълнение на политики на местно ниво.
- Въведените широки възможности за гражданско участие се прилагат равнопоставено, каквато е практиката и на ниво национално законодателство, не са предвидени специални привилегии за младежи.

- С оглед гарантиране на единни стандарти в работата на общинската администрация Община Банско е утвърдила и прилага съответните документи.
- Съществува традиция за разработване, приемане и изпълнение на програми за насърчаване на млади хора.
- Принципите на политиките за младите хора са заложени в управленските документи на Община Банско. Приоритетните дейности са формулирани на база единната визия за развитие на общината и ролята на администрацията в стимулиране на икономическата активност, насочена към развитие на икономически профил, базиран на развитието на туризма и спорта в община Банско. В този контекст са и формулираните конкретни мерки в сферата на младежките политики.
- Принципите на публичност и прозрачност са ориентирани към улесняване на гражданското участие в процеса на разработване, прилагане и мониторинг на политики в това число и насочени към младежите.
- Община Банско е създала и поддържа широк спектър от възможности за включване на граждани в процесите на местно самоуправление. Толерирането на база възрастов признак не среща подкрепа.
- В рамките на административната структура на община Банско функциите по управление на младежките дейности са възложени на експерт „Младежки дейности и спорт“, а координацията и контролът по изпълнението на младежките дейности са предвидени в ресора на заместник-кмет по хуманитарни дейности, озеленяване и чистота.
- В бюджета на община Банско системно се планират средства за осъществяване на планираните дейности в изпълнение на политиките, насочени към младите хора.
- На територията на община Банско е изградена мрежа от обекти за развитие на младежки дейности.
- По отношение на териториалното разпределение на структурите за работа с деца и младежи са покрити всички населени места на територията на общината. Предимно читалища, общинска администрация и частни образователни и спортни клубове са ангажирани с иницииране, развитие и осъществяване на инициативи, насочени към деца и младежи.
- Културните институти не припознават в своите функции потенциал да развиват дейности по приобщаване и обучение на млади хора.

- На територията на община Банско няма регистрирани младежки организации.
- Респондентите споделят общото впечатление, че през последните години младежите са дейни, активни, но не са фокусирани към формализиране на инициативите.
- Община Банско е в напреднал етап на подготовка по създаване на Младежки общински борд - консултативен орган към общинската администрация, който да привлече активни млади хора към процеса на разработване на инициативи и политики, засягащи техните интереси.
- Избраните основни канали за комуникация съответстват на интересите и начина на живот на младите хора, но следва да бъде отчетено, че основната активна страна е общината.
- Слабо познати са добри практики за участие на млади хора в процеса на разработване на политики на национално и европейско ниво.
- В рамките на тематичния кръг от проблеми, които общинските представители определят като важни за обсъждане с целевата група млади хора са: реформа в образованието, намаляване на икономическата несигурност, подобряване на градската среда, намаляване на корупцията, климатичните промени.
- Тематичният кръг обхваща както сфери, пряко свързани с отговорностите на местната власт /подобряване на градската среда, намаляване на корупцията/, така и въпроси, свързани с личностната реализация /реформа в образованието, намаляване на икономическата несигурност/ и глобални проблеми /климатичните промени/.
- Активност на младежките групи не липсва, но тя е кампанийна с тесен времеви хоризонт, като в повечето случаи е пасивна, в отговор на инициативи на общината.
- Дефицит в дейността на Центровете за личностно развитие и учебните заведения е обучението с практическа насоченост, в това число и гражданското образование.
- Липсата на базова правна култура у младите хора и не познаване на правата и възможностите, както и на информационните ресурси, които могат да използват за собственото си развитие и за активното си гражданско включване в процесите по разработване на политики на ниво община, са основни фактори, препятстващи усилията на общината.
- Сериозен дефицит е относителната затвореност на учебните програми и консервативността на образователната система за ефективен отговор на динамиката на обществените отношения.

IV. Община Симитли – анализ на възможностите за гражданско участие и овластяване на младите хора

В изпълнение на възложеното в рамките на Обособена позиция 1 „Проучване и анализ на провежданите политики и нормативната уредба в България, регламентиращи участието на младите хора в управлението на общинско равнище“, дейност 1 по проекта, съгласно избора на пилотни общини, на чиято територия да бъдат извършени част от проектните дейности и съгласно методиката и подхода за работа, в община Симитли е изпълнен комплекс от дейности.

Във връзка с получаване на съгласие и съдействие от ръководствата на общините за включване в част от дейности, възложителят е установил контакт на управленско ниво в община Симитли. С официално писмо, изготвено от изпълнителя, възложителят е представил целите и задачите на предстоящото изследване и по официален ред в писмена форма е изискал съгласие за участие. Избраният подход е съобразен с действащите административни процедури и принципите на субординация.
С писмо изх. № ОПДУ-ОС-01/28.02.2023 г. до кмета на община Симитли възложителят е информирал подробно за предстоящите дейности в рамките на изпълнението на проект BG05SFOP001-2.025-0223, с наименование "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво", финансиран по процедура BG05SFOP001-2.025 „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“, по Приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Представени са коректно пълният обхват дейности, които се предвижда да бъдат извършени на територията на общината – както тези, които изискват участие на експерти от общинската администрация, така и последващи дейности, в изпълнение на ОП2, за които ще бъдат ангажирани младежи от съответната община.
Писмото съдържа информация за планираните дейности и целите, за които ще бъде използвана набраната информация. В писмото коректно са посочени аспектите на проучването, заложени във въпросниците за интервюта с експерти от общинската администрация. Изрично е посочено, че всички срещи и

интервюта с определените представители на общината ще бъдат провеждани след предварителна уговорка, в удобно за тях време и предимно дистанционно по електронен път, за да не бъде повлияно върху изпълнението на преките им служебни задължения.

Съгласно предвидените последващи действия, свързани с представянето на изготвените доклади и анализи, възложителят е информирал община Симитли, че всички изготвени проучвания и анализи ще бъдат представени в рамките на планирани по проекта публични събития, на които възможност за участие ще бъде предоставена и на представители на съответната община. С цел ефективно прилагане на резултатите от извършените анализи и направените препоръки, общината ще има възможност да разполага с публично представените резултати от изпълнението, за да бъдат вътрешно анализирани и приложени в практиката на местната администрация.

В отговор с писмо изх. № 61-00-61 от 06.03.2023 г. Община Симитли изразява съгласие за включване като пилотна община за провеждането на проучване, в рамките на проекта.

На база общата действаща към момента на изготвяне на доклада нормативна база и въз основа на препоръките за политиките, свързани с гражданското участие и включване на младите хора в процесите на създаване, прилагане и мониторинг на политики, е извършено и проучването на ниво община, съгласно изискванията на възложителя, чрез прилагане на методите на кабинетно проучване, обработка и анализ на бази данни, проведени 2 бр. персонални интервюта и анкетирани писмено 2-ма експерти от пилотната община чрез предоставени от тях 2 бр. попълнени въпросници /анкетна карта/.

Освен с посочените от община Симитли лица за контакт:

- Симона Кюртова, младши експерт „Местни приходи“
- Ерменка Валентинова, мл. експерт, „Управление и подготовка на европейски проекти“

Допълнително са анкетирани и заместник-кметът с ресор Социални и хуманитарни дейности г-жа Евгения Георгиева и председателят на Общинския съвет на община Симитли Вилимир Александров / встъпил в длъжност от октомври 2021 г./, който е и най-младият председател на местен парламент в мандат 2019 – 2023 г. и чрез включването му като анкетиран е добавена и визията на хората, които създават политики и са в целевата група по проекта.

В анализа на действащи документи на местно равнище, е извършен пълен преглед на публично достъпните действащи стратегически и нормативни документи в община Симитли, свързани с регламентация на гражданското

участие и младежкото включване. Извършен е и преглед в исторически план на документи на местно равнище, свързани с прилагането на изследваните политики и действия на общината.

- Устройственият правилник на община Симитли
- Правилник за организацията и дейността на общински съвет – Симитли, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация
- Наредба за условията и реда за съставяне на бюджетната прогноза за местните дейности за следващите три години и за съставяне, приемане, изпълнение и отчитане на бюджета община Симитли
- План за интегрирано развитие на община Симитли
- Общински план за младежта на община Симитли, 2017 г.
- Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Симитли 2017 – 2019 г.

IV.1. Преглед на нормативни документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора

Устройственият правилник на община Симитли е утвърден със Заповед № 142/01-04-2019 година на кмета. Съгласно Правилника, заместник-кметът с ресор „Социални и хуманитарни дейности“ упражнява своите правомощия в следните области: поддържане и опазване на исторически паметници на културата; отдих и туризъм; младеж и масов спорт; култура; образование; здравеопазване; социални услуги; трудова заетост.
В структурата на общината е обособен отдел „Социални и хуманитарни дейности“, на който са възложени функциите в областта на младежките политики.

Правилник за организацията и дейността на общински съвет – Симитли, неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация
Общинският съвет в Община Симитли се състои от 17 члена, като са обособени 5 постоянни комисии:

- Комисия по финанси и бюджет, икономика, приватизация, следприватизационен контрол, управление на общинската собственост

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

и контрол по изпълнение на концесионните договори; Комисия по здравеопазване, образование, култура, спорт и вероизповедание;
- Комисия по устройство на територията и обществен ред и сигурност;
- Комисия по социални дейности, земеделие, гори, опазване на околната среда и водите;
- Комисия по местно самоуправление, нормативна база, еврофондове, проекти и програми.

Съгласно чл.40, ал.1 на Правилника, гражданите имат право да присъстват на заседанията на Общинския съвет. Председателят на Общинския съвет е длъжен да осигури условия за присъствие на граждани, представители на неправителствени организации и на медиите.

Гражданите могат да се изказват на заседанията на Общинския съвет, да отправят питания, становища и предложения от компетентността на Общинския съвет, кмета или Общинската администрация, представляващи обществен интерес. Правилникът въвежда и правилата за поведение при участие на гражданите в заседанията на Общинския съвет.

Заседанията на комисиите към Общинския съвет в Симитли също са открити, освен ако комисиите не решат друго

Съгласно чл.58 от Правилника всички актове на Общинския съвет се довеждат до знанието на населението чрез средствата за масово осведомяване или чрез интернет.

Право на инициатива за внасяне на наредби, решения, инструкции и внасяне на доклади пред Общинския съвет имат общинските съветници, кмета на общината и кметовете на кметства. Гражданите могат да се възползват опосредствано от това право, чрез избраните общински съветници.

Въведените възможности за гражданско участие се прилагат равнопоставено, поради което, каквато е практиката и на ниво национално законодателство, не са предвидени специални привилегии за младежи. При интерес и достатъчно заинтересованост, независимо от възрастта, всички граждани могат да се възползват от правата, предоставени им чрез Правилника на ОС.

НАРЕДБА за условията и реда за съставяне на бюджетната прогноза за местните дейности за следващите три години и за съставяне, приемане, изпълнение и отчитане на бюджета община Симитли

Съгласно Наредбата кметът на община Симитли представя проекта на бюджет за публично обсъждане от местната общност в срок не по-късно от 30 ноември, като оповестява датата на обсъждането най-малко 7 дни предварително на интернет страницата на общината и в местните средства за масово

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

осведомяване. Публичното обсъждане се провежда по ред, определен от Общинския съвет. За постъпилите предложения се съставя протокол, който се внася в общинския съвет заедно с окончателния проект на бюджета.
Публичното обсъждане се провежда по ред, определен от общинския съвет, съгласно специални правила, подробно разписани в Приложение № 1 към Наредбата.
Те задължават кмета на община Симитли да организира изготвянето на материал, представляващ основните показатели на документа, в достъпен за гражданите формат и вид, който се предоставя на участващите в обсъждането.
Поканата за общественото обсъждане се публикува на интернет страницата на община Симитли и в местните средства за масово осведомяване. Гражданите имат възможност да депозират становища и предложения по проекта за общински бюджет чрез деловодството на община Симитли не по-късно от два дни преди провеждане на публичното обсъждане. За постъпилите предложения по този ред и предложенията, направени по време на публичното обсъждане, се съставя протокол, който е неразделна част от проекта за общински бюджет при разглеждането му на заседание на общинския съвет.
Бюджетът на общината се публикува на интернет страницата на общината в срок до 10 работни дни след приемането му от общинския съвет.
Съгласно чл. 42, ал. 1 на Наредбата, кметът на община Симитли изготвя годишния отчет за изпълнението на бюджета по показателите, по които е приет, придружен с доклад, и го внася за приемане от общинския съвет. Председателят на общинския съвет организира публично обсъждане на отчета от местната общност, като оповестява датата на обсъждането най-малко 7 дни предварително на интернет страницата на общината и в местни средства за масово осведомяване. Публичното обсъждане се провежда по ред, определен от общинския съвет, съгласно специални правила, подробно разписани в Приложение към Наредбата.
Те предвиждат Отчетът за изпълнението и приключването на годишния общински бюджет да се публикува на интернет страницата на община Симитли. Кметът на общината организира изготвянето на материал, представляващ основните показатели в документа, в достъпен за гражданите формат и вид, който се предоставя на участниците в обсъждането. В деня, в който кметът на община Симитли внася отчета за изпълнението и приключването на общинския бюджет за разглеждане от общински съвет Симитли, но не по-късно от 7 дни преди обсъждането, в местните средства за масово осведомяване се публикува обява, съдържаща датата и мястото на публичното обсъждане на отчета.
Становища по годишния отчет за изпълнение и приключване на бюджета могат

да се предоставят в деловодството на община Симитли не по-късно от два дни преди провеждане на публичното обсъждане, като за постъпилите становища, както и за изразените мнения по време на публичното обсъждане, се съставя протокол, който се разглежда от Постоянните комисии на общински съвет Симитли заедно с разглеждането на отчета.
Въведените с Наредбата норми дават възможност на гражданите за участие в процеса на разработване и отчитане на бюджета на общината, който е и един от основните документи, рамкиращи изпълняваните политики.

IV.2. Преглед на стратегически документи и документи, свързани с прилагането на политики от гледна точка създадени условия и гаранции за гражданско участие и активно включване на млади хора

План за интегрирано развитие на община Симитли
Планът за интегрирано развитие на община Симитли (ПИРО Симитли) за периода 2021-2027 година е средносрочен стратегически документ и основен инструмент за управлението на общината. Той обхваща град Симитли като общински център и 17 села в състава на общината. ПИРО на община Симитли е разработван като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Документът съдържа визия за развитие на общината, стратегически цели, както и приоритети, насочени към потенциала за развитие на територията със съответните мерки към тях. Общата визия за развитието на Община Симитли, заложена в Плана е за постигане на параметрите за иновативна и екологична, с добър жизнен стандарт, благоприятна бизнес инфраструктура и развит туризъм община.
В Плана се отбелязва, че предотвратяването и намаляването на неравенството град-села до голяма степен зависи от действията и реформите на държавата. Инвестициите в образование и умения са важен политически инструмент за намаляване на неравенството и създаване на равни възможности.
Демографския дисбаланс е отчетен като ключов проблем за общината и региона. Планът предвижда усилията на общината да се насочат към създаване на благоприятна, насърчаваща и подкрепяща среда за качествена професионална реализация на младите хора; подобряване на качеството на средното образование и неформалното обучение, насърчаване ученето през

целия живот в съответствие с потребностите на пазара на труда и целенасочен интегриран подход при нейното реализиране.
Значителна част от мерките, заложени в Плана и пряко свързани с младите хора и тяхното активно включване в обществените процеси са обвързани с този приоритет:
Мярка 1.3. Насърчаване на предприемачеството;

- Развитие на STEM средата в училищата, виртуални кабинети с участието на представители на бизнеса;
- Създаване на младежки центрове за личностно развитие;
- Насърчаване на предприемачеството сред земеделските производители;
- Провеждане на обучения за предприемачески умения, подкрепа за регистрация на бизнес дейности;
- Прилагане на мерки за подкрепа и развитие на млади предприемачи;
- Осигуряване на „пакети“ за мобилност на завръщащи се предприемачи;

Мярка 2.1. Развитие на образователната инфраструктура на територията на общината;

- Доизграждане на спортна инфраструктура в училищата и детските градини, включително прилагане на мерки за рехабилитация и поддръжка на вече изградената;
- Подкрепа за дейности в образованието и ученето през целия живот - инициативи за обучение на младите хора и тяхната успешна професионална реализация; внедряване на нови форми и технологии на обучение, създаване на мрежи между институции, стопански субекти и учебни заведения, обмен на образователни и обучителни практики и стажове, включително разработване и прилагане на обучителни програми;
- Занимания по интереси за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения;
- Интеркултурно образование и образование за устойчиво развитие;
- Кариерно ориентиране на учениците;
- Кампании за толерантност и намаляване на агресията;

Мярка 2.6. Подкрепа за интеграция на маргинализирани общности;

- Социална и икономическа подкрепа за интеграция на маргинализирани общности;
- Предоставяне на услуги за професионално насочване и информация сред завършващи младежи, такива в риск от социално изключване и младежи от маргинализирани общности;

- Осигуряване на стажове в общинска администрация и местни предприятия на завършващи висше и средно образование младежи, включително такива в риск от социално изключване;

Мярка 2.9. Подобряване на спортна инфраструктура;

- Изграждане на нови спортни площадки – за баскетбол и футбол;
- Доизграждане на спортна инфраструктура на територията на общината;
- Разширяване на спортната база за практикуване на тенис;
- Подкрепа за развитие на местни спортни клубове;
- Стимулиране провеждането на спортни мероприятия от разновиден тип, включително – тенис на маса, хандбал, баскетбол, футбол и др.;

Посочените проекти са пряко ориентирани към младежките общности и кореспондират с политиките за младежта на национално ниво. Представените в настоящия анализ елементи не изчерпват пълното съдържание на предвидените от общината мерки, заложени в ПИРО.

В областта на разширяване на възможностите за гражданско участие в Плана са заложени мерки и дейности, адресирани както към гражданското общество – за насърчаване на активното участие в процеса на актуализация, мониторинг и изпълнение на политиките, но така също и за развитие на капацитета на администрацията за проактивна работа със структурите на гражданското общество. В този контекст могат да бъдат откроени всички елементи, заложени в Мярка 5.3. Развитие на административния капацитет за планиране и изпълнение на стратегически планове и политики и насърчаване участието на гражданското общество в управлението:

- Изготвяне и актуализация на План за интегрирано развитие на общината – ПИРО;
- Изготвяне и актуализация на други планове и стратегии по приоритети, включително за защита и управление, отнасящи се до защитени зони и други райони с висока природна стойност;
- Мониторинг, контрол и оценка на други стратегически планове и политики;
- Подкрепа на интегрирани проекти на представители на гражданското общество за партньорство при разработването и прилагането на политики, за сближаване и обединяване на неправителствени организации;
- Подобряване на процеса на провеждане на обществени консултации;

Записването на посочените мерки и дейности в стратегически документ на ниво община са израз на активната роля на местната администрация в процеса на приобщаване на гражданите към планирането, наблюдението и

изпълнението на политики на местно ниво. Планът реферира към чл. 19 от ППЗРР, който предвижда кметът на общината да организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координация и контрол върху тези процеси. ПИРО се обсъжда и съгласува с широк кръг от заинтересовани страни – населението на общината, бизнеса, НПО, граждански сдружения и др. Техните становища и коментари се отразяват по преценка на общинския съвет.

На интернет страницата на Община Симитли е обособен раздел ПИРО 2021 – 2027, в който са публикувани както пълният текст на документа, така и обявата за обществено обсъждане и Решението на Общинския съвет за неговото приемане.
Разписаната комуникационната стратегия, предвижда широко участие на партньори и заинтересовани страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО. Тя е разработена при спазване на принципите: партньорство, публичност и инициативност на всички заинтересовани страни. Основната цел на комуникационната стратегия е да стимулира съпричастността и участието на населението на община Симитли и структурите на гражданското общество, развиващи дейност на нейната територия, с цел формиране на доброто и прозрачно управление на общината и за превенция на корупцията. Едновременно с това е насочена и към подкрепа за изграждане на облик на общината като активна страна в провеждането на политики и формирането на позитивни нагласи за нейното прозрачно управление.
Освен целевите групи е дефиниран и кръга от интереси, на база на които различните заинтересовани страни да бъдат привличани към процеса по прилагане и актуализиране на ПИРО.

- ✓ Жители на община Симитли – основен потребител на услугите на общината. Като важни за тях са дефинирани всички дейности, които общината реализира в областта на градоустройството, инфраструктурата, сигурността, чистотата, опазването на околната среда, здравеопазването, транспорта, образованието, местните данъци и такси, административното обслужване и т.н.
- ✓ Представители на бизнеса – в тази група се включват както представители на местния бизнес, така и бизнесмени от страната и чужбина. Важни за тях в общуването с общината са теми, като: възможности за партньорства, осигуряване на добра и съвременна инфраструктура, бързината на административното обслужване, процедурите за издаване

на разрешителни и лицензи, координация с останалите институции, местни данъци и такси и др.

- ✓ Представители на неправителствения сектор – дефинирана е необходимостта от индивидуален подход към всяка от специализираните организации според областта, в която работи, за да се търсят форми за пряко общуване и партньорство на база експертния потенциал на НПО.
- ✓ Широката общественост в България – жителите на други населени места в страната, за които Симитли е потенциална дестинация за туризъм, посещение на културни и спортни прояви, забавление или работа.
- ✓ Международна общественост – чуждестранните партньори на общината, като побратимените градове, гости и участници в различни прояви и инициативи, реализирани в Симитли, туристи, представители на бизнеса. Предвидена е възможност за версия на документа в чуждоезична версия на сайта.

Като отделна целева група са обособени представители на медиите, които са идентифицирани освен като пряко занитересовани от дейността на общината, в рамките на която те функционират, но и като канал за информация за останалите целеви групи.

Целите на комуникационния план са значително разширени. Те включват освен осигуряване на информация за дейността на общината и повишаване на нивото на разбиране, но и възможност за идентифициране на проблеми и подобряване работата на административните структури.

Като елемент на комуникационната стратегия на ПИРО е заложено поддържане и актуализиране на интернет страницата на община Симитли, което към момента на изготвяне на настоящия анализ отстъпва на динамиката на процесите в местната власт.

Общински план за младежта на община Симитли 2017

Документът е анализиран от гледна точка оценка на опита на администрацията за разработване на секторни стратегически документи и във връзка с преценката за развитието на нагласите по отношение на младежките политики и активното включване в гражданските процеси на младите хора.

Той демонстрира добър опит по прилагане разпоредбите на Закона за младежта и Национална стратегия за младежта в периода 2010-2020 г. и илюстрира усилията на общината в работата й за приобщаване на младите хора към процесите на разработване и прилагане на политики на местно ниво.

Плант съчетава практическото прилагане на политики в областта на младите хора с инструменти, допринасящи за тяхното образоване и обучение за работа

в интеркултурна среда, работа в екип и други умения, необходими за бъдещата им личностна и професионална реализация.
Планът е ориентиран към създаване на възможност Община Симитли да гарантира участието на представители на младите хора при формирането, изпълнението и отчитането на общинските политики за развитие на младежта.
Аналитичната част на плана обхваща областите: достъп до образование, достъп до информация и култура, здравословен начин на живот, превенция на социалното изключване на млади хора в неравностойно положение, развитие на младежкото доброволчество. Специален фокус на документа са хората в малките населени места и селските райони.
Планираните мерки и дейности са насочени към информиране и професионална ориентация, насърчаване на заетостта, развитие на таланта и творческите заложби, осмисляне и организация на свободното време, неформално образование, насърчаване на младежки инициативи и доброволчество.
В рамките на мерките за изпълнение на програмата е и подкрепата за регистрираната на територията на община Симитли младежка организация „Младежка мрежа за развитие“. Предвидени са подпомагане, обезпечаване с помещение и подкрепа на инициативи.
Като част от мерките за постигане на заложените в Плана приоритети са предвидени и кампании за насърчаване създаването на младежки организации.

Общинска стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в община Симитли 2017 – 2019 г.

Тя е разработена в изпълнение на разпоредбата на чл. 197 от Закона за предучилищното и училищното образование (обн. ДВ бр. 79 от 13.10.2015 г.) (ЗПУО) и чл. 5 от Наредбата за приобщаващото образование (приета с ПСМ № 286 от 04.11.2016 г.). Един от важните приоритети, визирани в Стратегията е необходимостта от „просветеност на родителската общност, засилване на чувствителността на обществото, толерантност и търпимост към проблемите на децата и учениците и разбиране на отговорностите на всички заинтересовани“.
Направен е извода, че „новите задачи на институциите водят до нови изисквания и компетентности на педагогическите специалисти, които да доведат до преосмисляне и промяна в работата им“.
Стратегията предвижда планиране и реализиране на дейности от образователните институции за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, което да включва и реализиране от

образователните институции на ефективни дейности за партньорство с родителите и гражданските организации.
Важен приоритет в Стратегията е подобряване на координацията между образователната институция и другите институции.

IV.3. Публичност и прозрачност на политиките и действията на община Симитли, ориентирани към улесняване на гражданското участие в процеса на разработване, прилагане и мониторинг на политики в това число и насочени към младежите

Всички документи, обект на настоящия анализ, са публично достъпни на сайта на община Симитли.
В сайта на общината, раздел Общински съвет се публикуват проектите на документи, които предстои да бъдат разглеждани от общинските съветници.
Информация за предстоящите заседания на Общинския съвет се поместват и в раздел „Обяви“ на челната страница на сайта.
До юли 2022 г. са публикувани месечни отчети по основните сфери на отговорност на местната администрация.
На интернет страницата на Община Симитли е обособен раздел ПИРО 2021 – 2027, в който са публикувани както пълният текст на документа, така и обявата за обществено обсъждане и Решението на Общинския съвет за неговото приемане.

IV.4. Анализ на проведените интервюта / анкети със служители на общинска администрация Симитли

В хода на проведените интервюта са изследвани допълващи кабинетното проучване аспекти:

- Опитът за работа в партньорства и за включване на млади хора в изпълнението на общинските политики;
- Осъществяването на мониторинг на общински политики от младежки организации или структури на гражданското общество (СГО);
- Практики за насърчаване на гражданското участие на младите хора в обществените политики.

Интервютата са проведени съгласно предварително изготвения от изпълнителя въпросник /анкетна карта/. Целта на системата от въпроси е да осигури унифициран системен подход в провеждането на интервютата и обхваща следната информация: административна информация, свързана със структурирането на управлението на дейности свързани с младите хора, основните стратегически и нормативни документи, действащи на територията на общината; годишен бюджет и финансиращи програми на общинско ниво; инфраструктура на младежките дейност, в това число и териториално разпределение; сътрудничество с младежки организации; проактивни действия на общината за интегриране на младите хора в процесите на управление, в това число разработване, прилагане и мониторинг на политики.

Участници в анкетното проучване чрез онлайн интервюта и писмено:

- Симона Кюртова - младши експерт „Местни приходи“
- Ерменка Валентинова – младши експерт „Управление и подготовка на европейски проекти“. Най-младият служител в общината.

Освен служители в общинската администрация и двете са представители на младото поколение общински служители като попадат във възрастовата група 23 – 27 години и от тази гледна точка се явяват и представители на младите хора в община Симитли, чиято активност е обект на изследването.
Допълнително са анкетирани председателят на Общинския съвет на община Симитли Вилимир Александров / встъпил в длъжност от октомври 2021 г./, който е и най-младият председател на местен парламент в мандат 2019 – 2023 г., както и заместник-кметът с ресор Социални и хуманитарни дейности - г-жа Евгения Георгиева.

Управлението на младежките дейности в структурата на общинската администрация е обособено в отдел „Социални и хуманитарни дейности“. Координацията и контролът са в обхвата на функциите на заместник-кмета по социални и хуманитарни дейности на общината.
Планът за интегрирано развитие на община Симитли за периода 2021 – 2027 г. е посочен като основен актуален стратегически документ, обхващащ приоритетите на общината в областта на младежките дейности.
Регламентирането на възможностите за гражданско участие в процесите на подготовка, мониторинг и прилагане на политики на местно ниво е регламентирано от националното законодателство /интервюираните посочват основно Закона за нормативните актове/ и в документи на местно ниво:

Правилник за дейността на общинския съвет и две наредби, свързани с изготвянето, приемането, изпълнението и отчитането на общинския бюджет. Посочените документи са обект на настоящия анализ.
Интервюираните не са посочили параметри на финансовите средства, предвиждани в местния бюджет за политиките, свързани с младите хора.
На територията на община Симитли са изградени и функционират спортни клубове и клубове по интереси, чиято дейност пряко е обвързана с младите хора:

- *Клубове към НЧ „Св. Климент Охридски-1922“ в град Симитли: денс клуб „Бонита“, ДТА „Изворче“, клуб по актьорско майсторство, мажоретен състав.*
- *Клубове по интереси работят и към училищата на територията на община Симитли: по рисуване, пеене, танци, музика и други; има училищен духов оркестър;*
- *Творчески центрове и ателиета: към НЧ „Св. Климент Охридски – 1922“ – гр. Симитли има изградена изложбена зала, в която се представят изложби на художници, занаятчии, грънчари, ръкоделия и други.*
- *На територията на общината са създадени 3 ученически съвета, съответно към трите училища на Община Симитли: СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – гр. Симитли; СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Крупник; ОУ „ Св. Паисий Хилендарски“ – с. Долно Осеново.*

Създадените ученически съвети формират Младежки парламент, който всяка година на 1 юни провежда инициативата Детски парламент, в която учениците избират кмет и негови заместници и се запознават с работата на общинската администрация, като се осъществяват и посещения на място.

Спортните клубове на територията на общината са ангажирани в организирането на свободното време на учениците и младежите в периода на лятната ваканция.

Във всяко населено място на община Симитли има изградени младежки пространства на открито: детски площадки, изкуствени футболни игрища, игрища за волейбол, баскетбол, тенис на корт, фитнес уреди на открито.
На територията на общината е добре развита спортната инфраструктура: Спортен комплекс към стадион „Септември“ – гр. Симитли, стадион „Арена“ – с. Крупник; функционират клубове по бойни изкуства, бокс, художествена гимнастика.

Обектите за младежки дейности са равномерно разпределени в общинския център и съставните населени места. В населени места, извън общинския център младежките дейности се извършват в 8 народни читалища, разположени в селата Брежани, Полето, Крупник, Полена, Черниче, Железница, Градево и Долно Осеново.

Развитието на младежките дейности е споделено между общината и младежка организация, регистрирана на територията на община Симитли, читалищата в региона и 2 младежки организации:

- Младежка мрежа за развитие, създадена 2007 г., чиято дейност е фокусирана върху *борба с дискриминацията и работа в сферата на етнически въпроси. Сдружение „Младежка мрежа за развитие" е организация с нестопанска цел, в обществена полза, създадено е по инициатива на група студенти, а членовете са със смесен етнически състав.*
- Сдружение „Активни младежи", регистрирано през 2013 г. с цел развитие на дейности за активното включване на младите хора в обществения, икономическия и политически живот, тяхната адаптация, по- добра интеграция и реализация на личността в мултикултурното и мултиезиково семейство на обединена Европа, както и за повишаване общата култура на подрастващите; развитие и популяризиране на доброволческото сред младите хора, социално включване на младите хора в неравностойно положение.

Структурата на зададения въпрос включва като възможни отговори културните институти, библиотеки, музеи. В отговорите на анкетата те не са припознати като структури с потенциал да развиват дейности по приобщаване и обучение на млади хора. Основна причина за това е капсулирането на тяхната дейност, което се наблюдава в преобладаваща част от общините и незаинтересоваността на повечето ръководства да инициират и развиват цялостни програми и инициативи, насочени към разширяване на публиките.

Община Симитли няма отделно разработен механизъм за финансиране на младежки дейности и инициативи. Самата община е бенефициент по проекти, насочени към подпомагане и интегриране на маргинализираните групи в общината, подобряване на жизнения им стандарт чрез включването в пазара на

труда, мерки, повишаващи здравната култура, приобщаващо образование, преодоляване на изолацията чрез активно социално поведение.

Община Симитли е активната страна в комуникацията с общността на младите хора и като цяло интервюираните не отбелязват проблеми в тази насока и се отзовават за срещи и съвместни инициативи. Отбелязва се, обаче, липсата на инициативност, желание за участие в обществени проекти и отговорност от страна на младите хора.

Община Симитли системно предоставя:

- възможности за теоретична и практическа подготовка, стажуване, реализация, обучение на работното място в рамките на общинската администрация
- съдейства при осигуряване на работни места за младежи със СОП и/или физически увреждания;
- насърчава активното участие на младите хора в обществения живот чрез подпомагане на благотворителни и доброволчески организации;
- инициира спортни и културни събития, предвиждайки за целта и необходимия ресурс в общинския бюджет.

В общината се изпълнява програмата „Добър старт в кариерата“, насочена към млади професионалисти.

Община Симитли има добър опит в организирането на доброволчески и благотворителни инициативи. През последния мандат това са кампаниите за набиране на средства за нуждаещи се по време на пандемията, на дрехи и хранителни продукти за Турция, Украйна и наводненията в България.
По традиция общината организира Коледни благотворителни базари, които въвличат младите хора за участие, както и много инициативи свързани с набиране на средства за нуждаещи се.
Сред емблематичните за община Симитли културни събития, провокиращи сериозен интерес както като публика, така и за участие от страна на младите хора е фестивалът „Древна земя на кукерите“.

За информиране на младите хора за дейности, пряко касаещи техните интереси, общината използва страницата си в интернет и в социалната мрежа Фейсбук. Най-сериозна активност се отбелязва чрез социалните мрежи. НПО „Активни младежи“ също поддържа активен профил и информира за съвместни инициативи с общината.

В общината са гарантирани всички легални форми за гражданско участие, като няма привилегии на възрастов принцип. Създадените условия са фиксирани и в нормативните документи на местно ниво.

Като значими за постигане на по-висока ефективност на политиките в подкрепа на младите хора и тяхното участие са оценени:

- По-широки консултации
- Повишаване прозрачността за политиките и мерките
- Предварително обсъждане на конкретни политики и мерки
- Младежки парламент към Общинския съвет
- Подобряване ефективността на изпълнение на политиките
- Работни срещи с младежки лидери
- Фокус групи
- Повишаване на прозрачността на постигнатите резултатите

Общинският съвет в Симитли е даден като един от примерите за ефективно участие на младите хора в управлението на местно ниво, предвид значителния брой общински съветници в младежка възраст, в това число и председателя на Общинския съвет.

Тематичния обхват, свързан с проблематиката на младите хора, според интервюираните обхваща реформите в образованието, намаляването на икономическата несигурност, подобряването на градската среда, намаляването на икономическата тежест, подобряване ефективността на публичните институции, климатичните промени и определяне на средствата за младежки дейности. Като цяло темите обхващат както дейности, свързани с преките правомощия на местната власт, така и области от компетенцията на централните институции.

В интервютата се отбелязва неизползвания потенциал на образователната система за повишаване гражданската активност на младите хора. Препоръчано е увеличаване на практически насоченото обучение и разработването на програми, свързани с правата и отговорностите на гражданите.

В кръга на основните проблеми и трудности, свързани с участието на млади хора при формулиране на стратегически документи, свързани с развитието на общината, са посочени липсата на заинтересованост, трудности при приоритизиране на дейностите, готовност да отделят от свободното си време в обществена полза.

Като сериозен проблем за ориентацията на младите хора в обществения живот е посочено затрупването с информация / както в учебния процес, така и от множеството свободни източници на информация/, която не може да бъде осмислена адекватно и остава непонятна за тях.
Интервюираните отбелязват, че голяма част от младежите в днешно време са незаинтересовани от случващото се в обкръжаващата среда, поради което не участват в обществените консултации при формулиране на стратегическите документи и не биха могли да дадат обективно мнение и предложения за развитието на общината. Освен това, нямат желание да отделят от собственото си свободно време за обществено значими дейности. Други проблеми са в резултат от конфликт между поколенията и от неразбиране на потребностите на младите хора. Поради липсата на интерес и обща култура в сферата, не малка част от подрастващите нямат представа как се случва разработването на даден стратегически документ и имат нереализуеми очаквания.

Сред основните препятствия за структуриране на ясни и последователни политики в дългосрочен аспект се посочва необходимостта от осигуряване на финансиране за дейности, свързани с процесите на включване на младите хора при създаването, изпълнението, контрола на политики на местно ниво, включването им в национални програми и инициативи, както и съвместни дейности на международно ниво с цел обмяна на опит и споделяне на добри практики.

IV.5. Основни изводи:

- В основни вътрешни правни актове на Община Симитли са заложени нормативно регламентираните механизми, гарантиращи правото на гражданите за активно участие в процесите на разработване обсъждане, приемане и изпълнение на политики на местно ниво.
- Възможностите за гражданско участие се прилагат равнопоставено, каквато е практиката и на ниво национално законодателство, не са предвидени специални привилегии за младежи.
- Съществува опит в разработване, приемане и изпълнение на програми за насърчаване на млади хора.
- Принципите на политиките за младите хора са заложени в основния стратегически документ за развитието на Община Симитли;

- Управлението на младежките дейности в структурата на общинската администрация е обособено в отдел „Социални и хуманитарни дейности“. Координацията и контролът са в обхвата на функциите на заместник-кмета по социални и хуманитарни дейности на общината.
- На територията на община Симитли е изградена мрежа от обекти за развитие на младежки дейности.
- Развитието на младежките дейности е споделено между общината и младежка организация, регистрирана на територията на община Симитли, читалищата в региона и 2 младежки организации.
- Културните институти не припознават в своите функции потенциал да развиват дейности по приобщаване и обучение на млади хора.
- Община Симитли няма отделно разработен механизъм за финансиране на младежки дейности и инициативи. Самата община е бенефициент по проекти.
- Община Симитли е активната страна в комуникацията с общността на младите хора.
- Общината предоставя система от мерки за насърчаване на заетостта и професионална ориентация на младите хора, като играе ключова мотивираща роля.
- Общинският съвет в Симитли е даден като един от примерите за ефективно участие на младите хора в управлението на местно ниво, предвид значителния брой общински съветници в младежка възраст, в това число и председателя на Общинския съвет.
- В кръга на основните проблеми и трудности, свързани с участието на млади хора при формулиране на стратегически документи, свързани с развитието на общината, са посочени липсата на заинтересованост, трудности при приоритизиране на дейностите, готовност да отделят от свободното си време в обществена полза.
- Сред основните препятствия за структуриране на ясни и последователни политики в дългосрочен аспект се посочва необходимостта от осигуряване на финансиране за дейности, свързани с процесите на включване на младите хора при създаването, изпълнението, контрола на политики на местно ниво, включването им в национални програми и инициативи, както и съвместни дейности на международно ниво с цел обмяна на опит и споделяне на добри практики.
- Община Симитли има добър опит в организирането на доброволчески и благотворителни инициативи.

- Избраните основни канали за комуникация съответстват на интересите и начина на живот на младите хора.
- В рамките на тематичния кръг от проблеми, които общинските представители определят като важни за обсъждане с целевата група млади хора са: реформа в образованието, намаляване на икономическата несигурност, подобряване на градската среда, намаляване на корупцията, климатичните промени.
- Тематичния обхват, свързан с проблематиката на младите хора, според интервюираните обхваща реформите в образованието, намаляването на икономическата несигурност, подобряването на градската среда, намаляването на икономическата тежест, подобряване ефективността на публичните институции, климатичните промени и определяне на средствата за младежки дейности.
- Липсата на базова правна култура у младите хора и не познаване на правата и възможностите, както и на информационните ресурси, които могат да използват за собственото си развитие и за активното си гражданско включване в процесите по разработване на политики на ниво община, са основни фактори, препятстващи усилията на общината.
- Сериозен дефицит е относителната затвореност на учебните програми и консервативността на образователната система за ефективен отговор на динамиката на обществените отношения.

V. SWOT анализ на резултатите от проучването и препоръки

Настоящият SWOT анализ е изготвен в съответствие с изискванията на Възложителя и е базиран на извършените анализ и проучване. Той дава възможност да бъде направена оценка на ефективността на националните и местни политики, отнасящи се до младежкото участие в управлението и да бъдат маркирани основните препоръки за подобряване на нормативната среда, свързана с обекта на изследването. Очертани са предпоставките за подобряване на средата за гражданско участие на млади хора в процесите на вземане на решения и в управлението на местно ниво, формулирани са препоръки за нормативни, организационни и координационни промени.

Изготвените препоръки са ориентирани към прилагане на местно ниво като цяло и са насочени към подобряване на регулаторната среда и засилване на гражданско участие на младите хора от по-малките населени места в управлението, открито и отговорно управление, в резултат на което – създаване на устойчивост на решенията и политиките в дългосрочен план.

	плюсове	**дефицити**
Вътрешна среда /местно ниво	На местно ниво съществуват правни гаранции за участие на гражданите в процесите на разработване обсъждане, приемане и изпълнение на политики на местно ниво; Нормативните възможности за гражданско участие се прилагат равнопоставено; На местно ниво са създадени административни структури, които са кадрово осигурени, ангажирани с отговорностите, свързани с младите хора. Съществува традиция за разработване, приемане и изпълнение на програми за насърчаване на млади хора. Принципите на политиките за младите хора са заложени в управленски документи. Общините поддържат и инициират широк спектър от възможности за активно включване на младите хора в обществения живот. Основната активна страна в процеса на включване на младите хора са общините.	Не са разработени специални правила и процедури за гражданско участие Не се прилагат диференцирани подходи за привличане на младите хора към участие в процесите по подготовка и прилагане на политики на местно ниво. Въпреки солидните ресурси, вложени в реализирането на проекти, насочени към изследване на младежкото включване, резултатите им остават слабо известни на отговорните експерти в общините. Липса на единна база с добри практики. Дистанциране на младите хора от формални младежки организации. Ниско ниво на правна култура сред младите хора, която подхранва незаинтересованост към участие в обществените процеси. Значителни инвестиции на национални, общински и европейски средства в инфраструктура, свързана с прилагането на младежките политики. Слаба заинтересованост на общините от овластяване на младите хора.

	Възможности	**заплахи**
	На база законовата регламентация могат да бъдат разработени конкретни правила за гражданско участие на местно ниво.	Възприемане на конкретни правила за гражданско участие на местно ниво като ограничителен механизъм, спрямо регламентацията в правни актове от по-висок ранг.
	Приета на 31.01.2023 г. Национална стратегия за младежта, обвързана с промени в Закона за младежта, която предвижда разработване на местно ниво на Планове и програми за младежта. Към периода на провеждане на изследването и в условия на неприет ЗДБРБ не могат да бъдат създадени ефективни програми и планове на местно ниво.	Липсата на приет ЗДБРБ не дава възможност на общините да приемат общински бюджети и следва общините да се придържат към разпоредбите на ЗПФ. Не може да бъде планирано финансиране за нови програми на местно ниво.
	Националната стратегия разглежда общините като активна страна в процеса на прилагане на младежки политики, но предвижда „взаимна информираност и координация между младежки организации и клубове“, без да обхваща общините	Европейската харта за младежта разглежда младежките политики като хоризонтални, което изисква ангажиране на всички обществени сектори.
	НСМ предвижда за формиране на политика, основаваща се на потребностите на младите хора е необходимо системно събиране и анализиране на статистически данни, данни от социологически проучвания и анализи на нагласите и потребностите на младите хора, използване на изследвания на различни нива за идентифициране на реалните проблеми.	Законодателството възлага на общините отговорности по 36 национални политики, всяка от които изисква изготвяне на местна стратегия. Възлагането на отговорности по прилагането на национални политики без финансово обезпечаване не води до постигане на резултати. На местно ниво функционират стратегически документи със секторен характер, а изискванията са за прилагане на интегриран подход при решаването на

		проблеми. Липсата на ефективна координация при прилагането на младежки политики. При наличие на специални правила за участие на млади хора в обществените процеси съществува риск от дистанциране при отпадане на основанието за привилегията.
Външна среда /национално ниво	**плюсове**	**дефицити**
	Приета Национална стратегия за младежта, обвързана с промени в Закона за младежта. Законът за младежта регламентира общините да разработват Общински младежки програми и планове, което дефинира секторен характер. Съществуват програми за финансиране насърчаването на младежкото участие в обществените процеси. НСМ дефинира широк кръг заинтересовани страни.	НСМ е приета от НС на 31.01.2023 г. без реализирането ѝ да бъде гарантирано с държавния бюджет, какъвто към 30.04.2023 г. не е приет. Европейските документи разглеждат младежките политики като хоризонтални. Липса на междусекторна координация на национално ниво не може да бъде мултиплицирана и на местно. Липса на яснота в подхода при стратегическото планиране – диференциран или интегриран. Общините остават изолирани от редица възможности за проектно финансиране на младежки политики. Фокусът в прилагането на младежките политики е насочен към граждански структури и изолира институционалното местно ниво. Липса на активност, интерес и последователност на младите хора към обществените процеси без задълбочено изследване на

		проблемите. Консервативност на системите на културата и образованието по отношение гражданското образование и включване в обществения живот
	Възможности	**Заплахи**
	Включване на културните институти с проактивни дейности в процеса на повишаване на гражданската култура, особено сред младите хора. Развитие на учебни програми, ориентирани към ефективно гражданко поведение и познаване на обществените процеси. Проактивни действия от страна на ММС за промяна в нагласите на структури на МК и МОН по проблемите на младежта. Ефективното популяризиране на резултатите от изпълнени проекти свързани с или включващи младежи Единна база данни с информационни и изследователски ресурси, свързани с проблематиката на младежкото включване Определяне на пакет от образователни дефицити, които да бъдат заложени в учебните програми / гражданско образование.	Продължаване на тенденцията младежките политики да бъдат свеждани до мерки за насърчаване на масовия спорт. Изолиране на работата с младежите в неформални групи или Младежки центрове, без ясен фокус на усилията. Задълбочаване на процесите на отчуждаване от обществените процеси сред младите хора, което рефлектира върху активното им включване и в пазара на труда. Неефикасно разходване на публични ресурси за младежки дейности и проекти, поради ниско ниво на публичност за резултатите и мултиплициране на положителните ефекти.

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

VI. Обобщени изводи и препоръки

Към момента на приключване на работата по настоящия анализ в общините не са разработени предвидените в Националната стратегия за младежта Планове и програми. Стратегията е приета от Парламента на 31.01.2023 г. което не дава възможност за достатъчно време за подготовка на стратегически документи на местно ниво. Допълнителен негативен фактор е и липсата на приет Закон за държавния бюджет за 2023 г. Това обстоятелство не позволи на общините да приемат общински бюджети в предвидените законови срокове и ограничава общините да се придържат към разпоредбите на Закона за публичните финанси за извършване на разходи в рамките на 1/12 месечните разходи, предвидени в бюджета за предходната календарна година. Тези обстоятелства не дават възможност за изработване на пълноценен стратегически документ на местно ниво, който да бъде обезпечен с необходимото финансиране, колкото и ограничено да е то, имайки предвид, че единствен негов източник остават местните приходи.

Препоръка 1. Финансово осигуряване на политиките и планираните дейности

Следва да бъде обърнато внимание на факта, че при планирането на политики, които да бъдат прилагани на местно ниво, следва възлаганите отговорности и задължения да бъдат неразделна част с финансиране, което да обезпечи осъществяването на политиките от страна на общините. При непрекъснато нарастващите като брой и обхват функции, които се възлагат за изпълнение на местната власт са изключения случаите, в които едновременно с възлагането, се предвижда обезпечаване на изпълнението в организационен и финансов план.

Препоръка 2. Изясняване на принципите на стратегическо планиране и мястото на младежките политики

Ревизирана Европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите извежда три основни принципа на младежкото участие:

- Участието на младите хора в живота на общините и регионите трябва да бъде част от цялостна политика за гражданско участие в обществения живот;
- Местните и регионални власти са убедени, че всички секторни политики трябва да включват младежко измерение;
- Принципите се прилагат за всички млади хора без дискриминация.

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

В същото време предвидените в НСМ планове и програми за младежки политики имат по-скоро секторен характер, тъй като не са заложени механизми за междусекторна координация, която трябва да бъде гарантирана на национално ниво, за да бъде приложена на местно.

Препоръка 3. Реална равнопоставеност на младите хора в обществените процеси

Решаването на тази колизия е пряко свързана и с виждането за наличие на специални, нормативно закрепени права и правила за участие на млади хора в процеса на създаване, приемане и прилагане на политики, които пряко ги засягат или интересуват. Възприемането на младежките политики като секторен ангажимент създава и нагласите и очакванията за младите хора да бъдат разработени отделни ред и правила, по-широки от тези, предвидени за гражданите на общините. Този подход нарушава принципа на равнопоставеност и създава очакване за толериране по възрастов признак.
В пилотните общини, по наша преценка, справедливо не са предвидени специални норми, касаещи участието на млади хора в процесите на създаване, приемане, наблюдение и прилагане на политики. Общата оценка е, че привилегиите не формират траен граждански ангажимент и създават условия след отпадане на признаците за привилегированост, да отпадне и заинтересоваността от участие в обществените процеси, което е реална заплаха.

Препоръка 4. Дефиниране на ясни принципи в стратегическото планиране

Все още остава неясен принципа на стратегическо планиране на местно ниво. Перспективната визия, частично заложена в Закона за регионалното развитие, предполага преминаване към интегрирано планиране на политиките и дейностите. В същото време в преобладаваща част от секторите стратегическото планиране се осъществява на секторно ниво, което обвързва и стратегическото планиране на местно ниво. В този контекст и проведените в рамките на настоящото проучване интервюта показват неразбиране по отношение на обхвата и съдържанието на Плановете за интегрирано развитие на общините. Те се възприемат като стратегически документ на местно ниво, който е обвързан с прилагането на всички национални и местни политики. Именно поради тази причина интервюираните и в двете пилотни общини посочват като основен стратегически документ, свързан с реализирането на младежки политики, ПИРО.

Допълнително обърквaне създава и издадената от МРРБ методика за разработването на ПИРО. В нея е записано: „Стратегическото планиране на регионалното развитие обхваща разработването и актуализацията на система от документи за постигане на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие. Прилаганите на общинско ниво стратегически документи са: общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР). Те служат за определяне на актуалните проблеми, нужди и потенциали за развитие, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми, вкл. съфинансирани от фондовете на ЕС, както и за идентифициране на проекти, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.“

„ОПР е основният документ, който определя стратегическите цели и приоритети за развитието на общината за период от 7 години. Общинските планове за текущия програмен период бяха изготвени през 2014 г. и срокът им на действие изтича през 2020 г.“

Текстовете дават възможност за възприемане на ПИРО като единен интегриран стратегически документ, а по същество той касае само тясното разбиране на регионалното развитие с фокус върху инвестиционните дейности. Въпреки това в анализа на дефицитите, при разработване на ПИРО общините са обследвали обстойно всички сфери на политики и именно в този документ са заложени както данни за актуалното състояние, така и приоритетите за развитие в отделните сектори на местно ниво. В този смисъл общините имат основания да гледат на документа като на интегриран стратегически документ, макар, че в разбирането на секторните министерства остава очакването на местно ниво да бъдат разработвани и отделни стратегии по различни 36 национални политики, дефиниращи отговорности на местната власт.

Допълнително допринася за „подвеждането“ и записания в документа на МРРБ текст: „Припомняме, че с направените изменения в ЗРР се намали броят на стратегическите документи на регионалното развитие, като на общинско ниво за периода 2021-2027г. следва да се разработят планове за интегрирано развитие на община, които заменят досегашните ОПР и ИПГВР. Плановете ще бъдат със срок на действие 7 години и трябва да бъдат съобразени с нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината, както и да бъдат в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. - „Европа по-

близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи".
Съгласно чл. 13, ал.2 ЗРР ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия."
„ПИРО представляват стратегически документи относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината и града, докато програмата за тяхната реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието."
„Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, следва да бъде разработена на базата на прилагането на интегриран подход."
Допълнително сериозно обърквaне създава и факта, че част от кореспондиращите с местните стратегии национални документи или все още не са приети, или дори не са подготвени / пример: Стратегия за развитие на културата/.
В тази връзка следва да бъде направена препоръката за нуждата от координиране на подходите по разработване и документиране на ниво община на секторните политики и тяхното интегриране в местните документи.

Препоръка 5. Преодоляване изолацията на образователната система към проблемите на гражданското участие на младите хора

Насърчаването на приобщаващата демокрация на участието е един от водещите принципи в Стратегията на ЕС за младежта (2019—2027 г.). Младежкото участие, изразяването на идеи и мнения са дефинирани в няколко приоритетни тематични сфери:

- включване на критичното мислене като задължителна част от учебните програми;
- участие на младите хора и младежките организации в процесите на съвместно вземане на решения на всички равнища;
- гарантиране и насърчаване на участието в избори;
- даването на повече гласност на младите хора от малцинствата и гарантиране на прякото им участие;
- финансиране на постоянни структури за участие;
- възможности за финансиране с цел създаване и поддържане на младежки пространства;

- междусекторен подход създаването на безопасни цифрови пространства за младите хора и насърчаването на цифровата грамотност.

Откроващо се място в европейската визия заема образователната система. За съжаление, повечето проучвания от последните 10 години сочат все по-голяма затвореност и консервативност на системата на образование по отношение на гражданското обучение и създаването на условия за изява на обществена инициативност.
Обвързването на политиките в сферата на образованието с активното гражданско участие е задължително условие за изграждане на елементарна правна култура като фактор за активна роля в обществените процеси. Интервюираните споделят, че влияние върху мотивацията на младите хора за участие в обществените процеси, играе именно непознаването на възможностите и правата, които им дава местното самоуправление. Тази дистанцираност нагнетява напрежение и генерира хейтърство, вместо да продуцира проакивност, инициативност и готовност собствените виждания да преминат през изпитанието на обществения дебат. Тези обстоятелства налагат препоръката да бъде извършен задълбочен преглед на образователните програми и основните принципи на гражданското общество и гражданското поведение да бъдат сериозно заложени в обучението с необходимата последователност и надграждане. Към момента спорадични уроци, свързани със структурата и управлението на държавата има в различните възрастови групи, не винаги съобразно капацитета и интересите на учениците / например държавно устройство се изучава за 1 учебен час в 4 клас/.
Консервативността на образователната система може да бъде преодоляна само с мерки на национално ниво, т.к. независимо от факта, че образованието е част от делегираните от държавата дейности на местно ниво, общините нямат правомощия за участие в процеса на формиране на учебните програми или за контрол над качеството на образователния процес.
Липсата на ефективно гражданско образование е и един от факторите, които пряко влияят на участието на младите хора в обществения живот и измерител за това може да бъде слабата избирателна активност.

Препоръка 6. Включване на културните институти в системата за развитие на гражданските познания и умения

Друг елемент от обществените системи, който остава изолиран от процесите на повишаване на гражданската и правна култура са културните институти. Те,

Проект № BG05SFOP001-2.025-0223 "Младите хора – неизползваният потенциал за по-ефективни политики на местно ниво" се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

по аналогия с образователните институции, остават индиферентни към адаптацията спрямо обстоятелствата и потребностите на времето. В преобладаващата си част са архаични от гледна точка на младите хора и не развиват своите валенции за привлекателност. Липсват усилия културните институти да разширяват публики и да привличат млади хора, които опосредствано могат да развиват своите граждански умения.

Препоръка 7. Обвързване на инвестициите с устойчиви дейности, насочени към младите хора

Без подкрепа за капацитета на местните власти реализираните значителни инвестиции в благоприятна среда за развитие и общуване на младите хора също не би могла да постигне заложените цели и резултати. Невъзможността на общините сами да изпълнят със съдържание създадената инфраструктура води до ограничаването на разбирането за младежките политики като спортни дейности или поражда вандализъм спрямо лишени от живот обекти.

Препоръка 8. Мултиплициране на опита и данните от реализирани проекти, свързани с младежки политики

Значителни национални и европейски ресурси през последните години се влагат в реализирането на проекти, насочени към младите хора. Резултатите и ефекта от преобладаващата част от тях не достига до широк кръг потенциални ползватели на постигнатите резултати. На местно ниво, сочат данните от проучването, слабо са познати добри практики за ангажиране на младите хора, подходи и механизми за насърчаване на тяхното включване в обществените процеси. Липсва информираност за възможностите резултатите от изпълнени изследователски проекти да бъдат споделяни. Това значително затруднява работата на местните администрации, които разполагат с ограничен кадрови ресурс. Както показват и интервютата с експерти от община Банско, местната администрация, насочена към въвеждането на модел за активно привличане на младите хора, със собствени усилия проучва опита и постиженията на други общини и организации. Би следвало да съществува единна база от информационни ресурси за младежките политики и достъп до данни от системно провеждани проучвания и анализи, които да подпомогнат местните власти при вземането на решения и планирането на политики за активно включване на младите хора.

Необходимостта от системно събиране и анализиране на статистически данни, данни от социологически проучвания и анализи на нагласите и потребностите на младите хора, използване на изследвания на различни нива

за идентифициране на реалните проблеми на младежите и използването им за разработване на адекватни мерки и интервенции във всяка секторна политика, съчетани с целенасочен диалог с младите хора е отчетена и в приетата Национална стратегия за младежта.